Frați de grai, frați de trai

Departamentul pentru Românii de Pretutindeni

Români în Andalucía

Publicație pentru românii din Andalucía și întreaga Spanie. Apare lunar. Anul V, Nr. 51, Decembrie 2025



AM PLECAT SĂ COLINDĂM

Colindul reprezintă una dintre cele mai vechi și mai profunde forme de expresie culturală și spirituală ale acestui popor. Născute din întâlnirea dintre tradiția precreștină și credința creștină, colindele noastre reprezintă adevărate mărturii ale identității colective. Rostul lor a fost, de-a lungul secolelor, acela de a întări legăturile dintre oameni, de a sfinți, de a transmite urări de sănătate, belșug și pace, dar și de a readuce în comunitate ideea de sacru, de renaștere și de continuitate.

Colindătorii, purtătorii acestor mesaje, au avut mereu un statut simbolic. Ei aduceau, odată cu glasurile lor, binecuvântarea sărbătorilor. Colindatul nu era doar un act artistic, ci un ritual comunitar în care fiecare participant ... **Valeru CIUREA, pag. 9-10**

Între două lumi: viața unui român între Spania și România

„Aș vrea să fiu acasă, dar aici sunt mai bine."

Ion, un român plecat de aproape zece ani în Spania, își ridică telefonul și sună acasă. E dimineață, iar în apartamentul modest din Madrid e liniște, doar fâșâitul unei cafele care se pregătește pe aragaz. În România, la ora prânzului, mama lui îl întreabă din nou cum îi merge, ce mai face, dacă se simte bine. ***„Totul e în regulă, mamă, nu-ți face griji"***, răspunde el automat, deși dorul îl chinuie.

Spania a fost alegerea lui atunci când visul unui trai mai bun a devenit mai puternic ...

Teodora OLTEANU, pag. 18

Departamentul pentru Românii de Pretutindeni

Dragi români,

În prag de sărbători, vă dorim să fiți înconjurați de cei dragi, să vă bucurați de tradițiile care ne unesc și de căldura fiecărui moment petrecut acasă.

Aceste zile să vă ofere liniștea de care avem cu toții nevoie și inspirația pentru a da viață unor proiecte care să lumineze sufletele și să aducă valoare comunității.

Noul An să ne găsească mai uniți,
prin bunătate și înțelegere.
Sărbători binecuvântate tuturor!

În numele echipei Departamentului pentru Românii de Pretutindeni,
Cristina-Lavinia Arnăutu,
Director cu atribuții de secretar de stat

Violeta Andrei Stoicescu *pag. 3*



DINCOLO DE ANI, DINCOLO DE VREME

editorial

Aș putea afirma, fără a greși, că ziarul **Români în Andalucia** nu a fost niciodată numai o simplă succesiune de articole. El a fost, și va rămâne, un loc al dialogului. Uneori vizibil, alteori tăcut, dar mereu prezent, mereu acolo. Un dialog purtat cu grijă față de cuvânt și față de om.

De-a lungul acestui an, am scris despre realitatea noastră, trăită zi de zi, despre tradiții, despre românii din diaspora care muncesc și care își cresc copiii între aceste două lumi, cea a țării de origine și cea a țării de adopție și care își construiesc viitorul fără a-și șterge trecutul. Am ales să vorbim despre oameni și locuri, despre inițiative, despre cultură, despre identitate, despre preocupările și viața de zi cu zi a noastră, a tuturor. Am adus în atenție, proiecte culturale, sociale și evenimente care ne unesc și am încercat să surprindem nu doar ceea ce se întâmplă, ci și ceea ce se simte.

Într-o lume în care se citește din ce în ce mai puțin, într-o lume în care informația se consumă rapid și se uită ușor, ne-am permis răgazul de a ne opri pentru a asculta, răgazul de a înțelege și de a așeza



Magia sărbătorilor de iarnă se deschide acum. Să aveţi parte de căldura familiei, de bucuria împărtăşirii cu cei apropiaţi şi de bucuria din ochii copiilor voştri.

Ghetuţele lustruite în aşteptarea Moşului sunt oglinda cea mai frumoasă a copilăriei. Vă doresc tuturor să le găsiţi pline cu cadouri!

Textul de mai jos vorbeşte despre bucuria altor vremuri. Dar, fie că este vorba despre o banană, sau despre un cadou strălucitor şi mult mai consistent, filtrul sufletului de copil rămâne acelaşi!

Am pus banane pe dulap

În urmă cu puţin timp, într-o altă epocă, aşa aşteptam şi aşa începeau sărbătorile, într-o lume în care bucuria copilăriei se cocea încet, ca un miracol adus din altă lume. Pe vremea comuniştilor, când totul era puţin, când tot ce era frumos venea cu porţia sau deloc, bananele erau semnul că, pentru o clipă, un strop de lume liberă ajunsese până la noi.

Dar, bananele erau verzi. Aspru-verzi. Foarte tari şi necoapte. Puse în pungi de hârtie şi purtate în buzunare ca nişte comori, apoi urcate cu grijă pe dulap, ca pe un altar al copilăriei, încărcat cu multă nerăbdare. Unii vecini primeau câteva, ca o răsplată a apartenenţei la un sistem opresiv. Ne dădeau şi nouă, celor de "peste gard", câte una-două, cât să simţim că există totuşi sărbători, chiar şi într-o lume care nu sărbătorea nimic.

Şi le puneam acolo, sus, aproape de tavan, aproape de icoane, aproape de vis.

În dimineţile acelea, cu dimineţi reci, cum deschideam ochii, cu respiraţie aburindă în camerele bocnă urcam pe un scaun şi atingeam fructele cu degetele îngheţate. Le pipăiam zilnic, cu speranţa copilului care crede că fiecare noapte poate transforma imposibilul în real.

Erau tari!

A doua zi, tot tari!

A treia zi, parcă puţin galbene pe margini.

A patra zi trăiai acut senzaţia că trebuia să mănânci aşteptarea în locul fructului, pentru că veneau sărbătorile şi bananele încă nu se hotărâseră să se coacă.

Dar, în fiecare verificare matinală, în fiecare bătaie a inimii, în fiecare atingere se ascundea ceva mai mare decât un fruct exotic: se ascundea ideea că lumea poate fi mai dulce decât o simţeam atunci. Că bucuria se poate lăsa aşteptată, dar vine. Că speranţa creşte chiar şi într-un loc gri, într-o iarnă aspră, într-o ţară cenuşie şi nefericită.

Şi, uneori, într-o dimineaţă anume, găseai banana moale. Galbenă. Perfectă.

Într-o lume fără culori, tu aveai în mână o rază de soare.

O mâncai încet, cu solemnitatea unui copil care ştie, fără să ştie, că ţine în palmă nu doar un fruct, ci o victorie mică, dar luminoasă.

Iar gustul acela… nu era doar gust de banană. Era gustul rar al fericirii pe care o câştigi, nu o primeşti. Gustul copilăriei trăită în lipsuri, dar învăţată să vadă minunile.

Şi, poate de aceea, AZI , când lumea e plină de tot felul de fructe, tot bananele acelea verzi, puse pe dulap, sunt cele care ne urmăresc. Ne reamintesc că adevărata sărbătoare nu vine din puţinul pe care îl avem, ci din ce aşteptăm. Din speranţa care creşte, neştiută, acolo sus, pe dulap, la câţiva centimetri de cer.

Aceasta era adevarata minune de sărbători!

Alin Tişe

Sărbători înstrăinate



Pentru mulți români plecați în străinătate, luna decembrie este perioada cu cele mai intense emoții. Dorul de familie se împletește cu bucuria pregătirilor de Crăciun și cu tradițiile păstrate cu mare grijă.

În Anglia, perioada Crăciunului începe mai devreme. Casele sunt împodobite de la sfârșitul lunii noiembrie, străzile sunt încărcate de luminițe iar în magazine răsună colindele englezești. Atmosfera este una caldă și liniștită. Pentru britanici, seara de Ajun nu are aceeași încărcătură emoțională ca la români, momentul important fiind ziua de 25 decembrie, cu tradiționala friptură de curcan și budinca de Crăciun.

Chiar dacă m-am obișnuit cu specificul locului și am împrumutat unele obiceiuri englezești, sufletul meu rămâne legat de tradițiile românești. Unul dintre momentele cele mai dragi pentru mine, rămâne ***„colindatul”***. Sărbătorile de iarnă petrecute în străinătate aduc o frumusețe aparte, învățându-ne astfel, să apreciem și mai mult tradițiile cu care am crescut și să le ducem mai departe. Fie că ne aflăm pe meleaguri străine sau în România, adevăratul spirit al Crăciunului rămâne același: bucuria de a fi împreună, de a dărui și de a păstra vii obiceiurile care ne definesc.

Adina Vâlcu, Londra



Frați de grai, frați de trai

Români în Andalucía

Publicație pentru românii din Andalucía și întreaga Spanie. Apare lunar.

Editor: Asociación Socio-Cultural Romanati
Redacția: Centro Cultural La Tierra Tracia
Calle Geranio 28, El Ejido, Almeria, 04700, Spania
Email: asociacionromanati@gmail.com
www.romaniinandalucia.com
facebook.com/romaniinandalucia
Tel/WhatsApp: +34 643 631 324

Redactor Șef: Mircea G. Florescu
Redactor Șef Adjunct: Violeta Andrei Stoicescu
Redactori: Dana Oprica, Teodora Olteanu, Dorina Florescu Titi Sultan, Violeta Ionela Anciu, Nicolaie Dincă
Colaboratori: Marian Nencescu, Dan Toma Dulciu, Ionuț Țene, Valeru Ciurea, Medana Oprea, Cristian Segărceanu, Adina Vâlcu, Tanța Tănăsescu, Andra Fornea, Ana Andrei.
Machetare grafică: Dorina Florescu

Departamentul pentru Românii de Pretutindeni

Această publicație a fost tipărită cu sprijinul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni
www.drp.gov.ro

Conținutul acestei publicații nu reprezintă poziția oficială a Departamentului pentru Românii de Pretutindeni.

Publicație apărută cu susținerea Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România
FILIALA OCCIDENT

Editorial:

DINCOLO DE ANI, DINCOLO DE VREME



Se încheie încă un an și, odată cu el, se așază în arhiva memoriei noastre un drum parcurs împreună, nu doar o succesiune de zile bifate în grabă. Sunt ani care pleacă fără zgomot, ani care se retrag încet, ca o lumină care nu dispare deodată dintr-o încăpere, ci rămâne, discret, în aer. Așa se încheie acest an pentru noi. Cu sentimentul acela limpede că a fost un timp trăit împreună și cu folos.

A încheia un an alături de cititori nu este numai un gest formal și nici un exercițiu de rutină editorială. Pentru noi e chiar o oprire necesară, un moment aparte în care ne întoarcem privirea pentru a recunoaște drumul parcurs, pașii făcuți, legătura care s-a construit și s-a adâncit de la o ediție la alta. Fiindcă Români în Andalucia – Frați de grai, frați de trai nu este doar un ziar care apare periodic, ci un mod de a rămâne împreună chiar și atunci când distanțele sau frontierele ne separă, un reper constant care aduce în atenție un cadru al realității trăite.

Acest an care se încheie a fost pentru fiecare dintre noi, ca toți anii vieții, un amestec de lumini și umbre, de reușite și încercări, de certitudini și întrebări. ***Dar dincolo de toate acestea, a fost un an trăit împreună. Un an în care paginile ziarului au fost martore ale drumurilor noastre, ale eforturilor zilnice, ale bucuriilor simple și ale dorurilor care nu se sting niciodată. Un an în care cuvântul scris a fost a adunat laolaltă voci, și destine și fragmente de viață, făcându-le să se întâlnească într-un spațiu comun al limbii al memoriei.***

Pentru noi, românii de pretutindeni, acest ziar a constituit, și în acest an, mai mult decât un suport de informare. A fost un loc cald al prieteniei, în care am putut fi noi înșine, cu tot ceea ce suntem și cu tot ceea ce purtăm dincolo de granițe. A fost o formă de continuitate, acel fir subțire, dar rezistent, care leagă prezentul de ceea ce suntem dincolo de el, o dovadă că limba noastră nu se pierde atunci când este trăită, citită, scrisă, rostită și transmisă cu dragoste mai departe, generațiilor născute în diaspora. A fost, poate, pentru mulți, o formă discretă de întoarcere „acasă”, un loc în care identitatea nu a fost ținută în vitrină, ci lăsată să respire liber cu fiecare ediție, la fiecare întâlnire și în cadrul fiecărui eveniment cultural.

Am ajuns la acest final de an cu convingerea că fiecare număr al publicației a fost o întâlnire de suflet între cei ce scriu și cei ce citesc. O întâlnire a experiențelor unite de aceeași nevoie de recunoaștere si de împreună simțire. Însă nimic din ceea ce s-a așezat în aceste pagini nu ar fi avut sens fără privirea atentă a dumneavoastră, dragi cititori, fără timpul dăruit, fără încrederea acordată.

Aș putea afirma, fără a greși, că ziarul **Români în Andalucia** nu a fost niciodată numai o simplă succesiune de articole. El a fost, și va rămâne, un loc al dialogului. Uneori vizibil, alteori tăcut, dar mereu prezent, mereu acolo. Un dialog purtat cu grijă față de cuvânt și față de om.

De-a lungul acestui an, am scris despre realitatea noastră, trăită zi de zi, despre tradiții, despre românii din diaspora care muncesc și care își cresc copiii între aceste două lumi, cea a țării de origine și cea a țării de adopție și care își construiesc viitorul fără a-și șterge trecutul. Am ales să vorbim despre oameni și locuri, despre inițiative, despre cultură, despre identitate, despre preocupările și viața de zi cu zi a noastră, a tuturor. Am adus în atenție, proiecte culturale, sociale și evenimente care ne unesc și am încercat să surprindem nu doar ceea ce se întâmplă, ci și ceea ce se simte.

Într-o lume în care se citește din ce în ce mai puțin, într-o lume în care informația se consumă rapid și se uită ușor, ne-am permis răgazul de a ne opri pentru a asculta, răgazul de a înțelege și de a așeza cuvintele cu grijă, știind că ele ajung la inimile oamenilor, în viața lor de zi cu zi. Mai presus de toate, am crezut și continuăm să credem că presa comunitară poartă o responsabilitate aparte, aceea de a nu transforma experiențele în simple relatări lipsite de suflet.

Anul 2025 marchează un moment important în parcursul publicației **Români în Andalucia**: împlinirea a cinci ani de activitate editorială neîntreruptă. Un drum construit din pași mici și constanți, din ediții alcătuite cu răbdare, din emoții împărtășite, din legături care s-au consolidat cu trecerea vremii.

Privind retrospectiv, acești cinci ani de redacție și activitate intensă reprezintă pentru noi încă o confirmare a faptului că este nevoie de un astfel de spațiu jurnalistic, construit cu seriozitate în slujba comunității.

Există o formă de prietenie care nu se naște din proximitate, ci din continuitate. Ea nu are nevoie de întâlniri frecvente, nici de confirmări, ci se construiește lent, prin revenire, prin menținerea unui spațiu și a unui ritm comun al lecturii, prin siguranța de a fi mereu acolo. Astfel, ziarul **Români în Andalucia** a devenit un punct de referință, prin continuitatea unei voci lesne de recunoscut pentru românii de pretutindeni.

Dragi cititori, fără fidelitatea și prezența dumneavoastră constantă, acest ziar nu ar fi decât o simplă formă fără fond.
Vă mulțumim că i-ați dat viață și rost, ați fost martorii acestui parcurs și, în același timp, parte din el!

Încheiem anul 2025 cu recunoștință, cu un gând bun pentru fiecare dintre dumneavoastră, oameni din umbră și din lumină care ne-ați fost alături, cu convingerea că legătura dintre noi este mai puternică decât distanța ce ne separă și mai durabilă decât trecerea timpului. Mulțumim pentru încredere, pentru răbdare, pentru însoțire!

Ne așteaptă un nou an și, odată cu el, o pagină în alb, un nou capitol al acestei povești începute acum cinci ani. Nu știm ce va aduce, dar știm că vrem să-l trăim cu aceeași dorință de a vă fi aproape, cu aceeași atenție pentru cuvânt, cu aceeași deschidere către oameni. Pentru că adevărata menire a unui astfel de „loc” nu este doar să informeze, ci să unească, să lege, să rămână, să ne adune pașii pe același drum, în aceeași direcție.

Și poate că drumul nu se măsoară în anii care se adună, ci în ceea ce dăinuie dincolo de ani, dincolo de vreme.

Violeta ANDREI STOICESCU

Departamentul pentru Românii de Pretutindeni
Proiect finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni
CENTRO CULTURAL LA TIERRA TRACIA
Calle Geranio / 28, El Ejido, Almeria
Frați de grai, frați de trai
Susținerea publicației și redacției Români în Andalucía - Frați de grai, frați de trai!
Români în Andalucía
Publicație pentru românii din Andalucía și întreaga Spanie. Apare lunar.



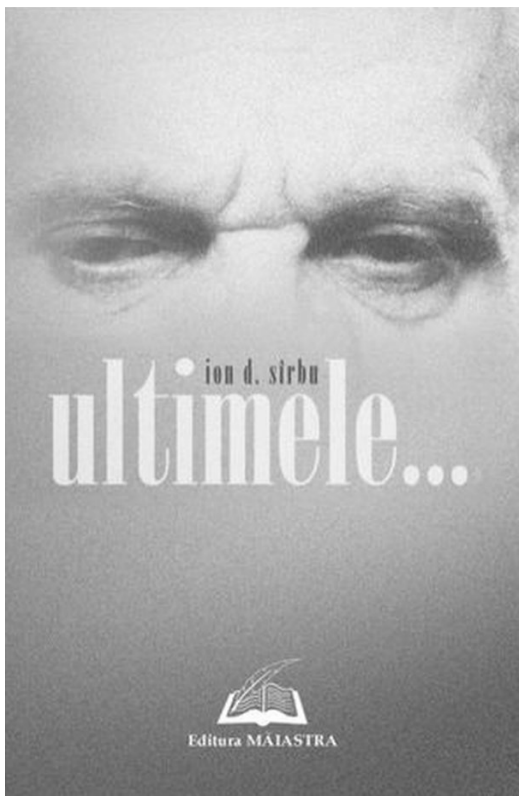
Ion D. Sîrbu – „Ultimele”

Nicolae Coande

Apărută acum cinci ani, în pandemia care închidea oamenii în case, cartea postumă a lui Ion D. Sîrbu, „Ultimele” (Ed. Măiastra, Târgu Jiu, 2020), este una care deschide larg ferestre pentru cei care vor să vadă. Este cartea confesivă a unui trup somat să se predea și a unui spirit care nu poate fi supus. Cele două energii sunt reunite în una și aceeași personalitate: scriitorul, gânditorul, luptătorul Ion D. Sîrbu, autorul ultimului mare roman al rezistenței spirituale în fața dictaturii, „Adio, Europa!” (apărut și acesta postum, în 1992-1993). Am reușit, grație regizorului Bogdan Cristian Drăgan, acum plecat dintre noi (Bogdane, nu te-am prețuit niciodată la adevărata ta valoare, grăbiți cum suntem să vedem numere acolo unde sunt nume!), să punem în scenă la Craiova, chiar la sala care-i poartă numele, o adaptare după acest roman, la centenarul scriitorului (2019). Publicul celor câteva reprezentații a fost uimit de adevărurile lui Sîrbu, spuse sub masca ironiei sau a culturii filtrate de suferință, de iubirea pentru umanitate și de caritate față de nevolnica ființă umană.

„Ultimele”, o ediție de scrieri inedite dar și edite, a apărut grație muncii neobosite a traditorului Toma Velici, cel căreia doamna Elisabeta Sîrbu, soția scriitorului, i-a permis să reconstituie o viață și o operă prinsă ca bobul între pietrele de moară (cu expresia lui Soljenițîn). Un jurnal pe viață și pe moarte aflat sub crucea grea a acelui de *profundis clamavi ad te Domine* („Doamne ai grijă de numele și de scrierile mele!... Nu am știut să mă rog, dar am trăit ca o rugăciune”). Un bărbat de 70 de ani scrie pe patul de spital pagini de o stoică acceptare a finalului, o confruntare ultimă a scriitorului cu sine însuși și cu lumea, din perioada în care a fost operat la spitalul din Craiova de cancer în gât („Gura mi-a devenit o Sahară, fiecare înghițitură, un chin”). E același puternic, cultivat, natural, neîmpiedicat în gratuități ale spiritului intelectual român gata să depună mărturie despre vremea sa: „Am trăit ratat, o epocă ratată, într-o țară hiperratată. Am trăit marginal, nu la capătul Europei, ci la sfârșitul ei.” Paginile în flăcări ale aceste cărți „ultime” reprezintă chintesența gândirii unui om care a scris romanul acelei *condition roumaine* (cum se subintitula „Adio, Europa!”) și care știe că se află în fața zidului negru fără un bilanț pozitiv: „Mă sting – ca și tata, ca și Blaga, într-o lume total confuză și falsă într-o țară rătăcită prin dogmatism, încăpățânare de sus, și multă, enorm de multă prostie afro-asiatică.”

Probabil că pentru asta sunt scrise jurnalele (scrisul e un formidabil anestezic al morții, spune undeva), inclusiv pentru îmblânzirea posterității și pentru lămurirea cu sine în vederea întâlnirii cu acel Dumnezeu, pentru el, fără chip: „Doamne, dă-mi încă un an, să pot să-mi scriu cartea rătăcirilor și iluminărilor mele!” (cap. II,



De pe patul de spital, jurnal, 21 noiembrie 1988-10 aprilie 1989). E trist, e supărat, încă luptă cu propriul agnosticism și recunoaște (acolo unde nu critică aspru scolasticismul anumitor cărți de teologie): „Mă rog ca un căruțaș șchiop.” Le scrie prietenilor (unii cunoscuți direct, alții nevăzuți la față vreodată), Virgil Nemoianu, Mariana Șora, Olga Caba, N. Carandino, Lucian Giurchescu, Ștefan Aug. Doinaș, David Prodan, Alexandru Paleologu etc., scrisorile ultimului an din viață. Este pe rând grav, febril, fermecător, sperând într-o miraculoasă refacere (caută Bleomicină pe care și-o procură cu o mie de lei studenții sârbi de la Universitatea din Craiova) și se mărturisește unui prieten: „Am supraviețuit sub-existând”. Însă scriindu-și opera, revizitând memoria proprie și istoria neamului din care face parte, înțelegând ca nimeni altul soarta patriei sale („Doamne, apără-ne Țara și Poporul de urâciunea pustiirii!“), sprijinit de iubita sa soție Elisabeta („Lizi, un înger. O strig (cât pot, cum pot) vine și mă ține de mână. Nu pot vorbi, mă uit in ochii ei. Iar ea îmi vorbește ca unui copil bolnav.”), gândind la cărțile pe care le-ar fi putut scrie dacă mai avea timp: „Ultima iarnă? Afară ninge. Niciodată iarna nu fu mai frumoasă. Capul îmi vuiește de somnifere, limba mi-e umflată. Aș mai fi avut de scris măcar trei cărți grele. Mintea românului cea de pe urmă.”

Ultima iarnă cu Ion D. Sîrbu a fost ultimul anotimp al comunismului din care scriitorul a evadat, în 17 septembrie 1989, deși tare mult și-ar fi dorit să vadă „urâciunea pustiirii” căzută din locul ei aparent de neclintit. Dacă ar fi trăit după 1990, să vadă ce am devenit azi…

"AIUD" RUMANÍA

A. CALDERÓN de JESÚS: Crítico y Analista Cultural



Ciudad en la que concurren grandes factores que le hacen ser única, por lo que merece la pena detenerse en ella.

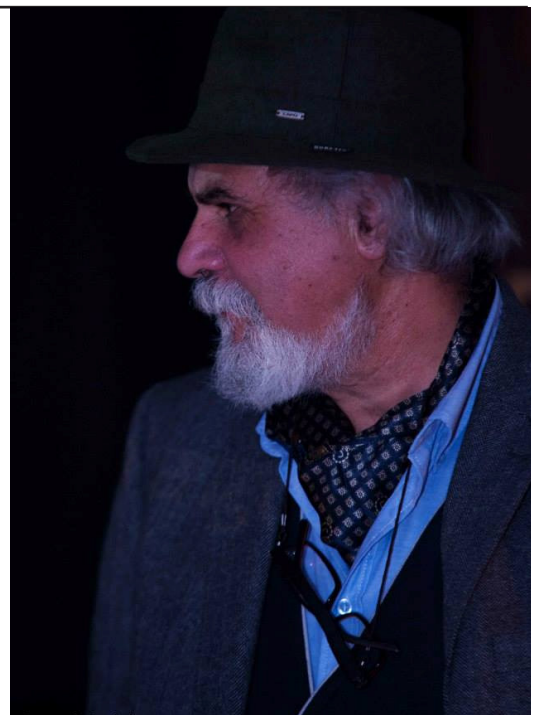
Son mis compañeros de viajes los que insisten que como algo necesario, hay que tomar en cuenta **Aiud** por tratarse de una de las ciudades más importante de la región de Alba Iulia, en consideración a ellos empiezo a tomar notas, en el momento que pasamos por allí camino de Alba Iulia, las explicaciones las tomo de una manera correcta por venir de mis compañeros, que por el hecho de haber nacido muy cerca de aquí conocen a la perfección todos los argumentos históricos de los acaecimientos, que a lo largo de la historia han sucedido en esta ciudad, que en muchos aspectos asidos todo un referente para la vida social y cultural de Rumanía.

Aiud está situada al norte de la provincia de Alba Iulia, siendo uno de los centros urbanos más antiguos de Transilvania. Es una auténtica joya de la arquitectura, con una impresionante historia que se esconde entre las colinas bañadas por los ríos Aries y Mures.

Es tan interesante el estilo arquitectónico de sus castillos de carácter señorial, que con su historia secreta que se esconden en ella y el encanto que producen sus paisajes le hace ser única. Cabe mencionar que la defensa de su fortaleza estaba organizada por gremios, en este sentido cada una de sus torres llevaba el nombre de estos oficios.

Partiendo su fundación sé remota en tiempos prehistóricos donde sus primeros moradores están cercanos a esa época, ya que existen inicios de ello que a sin confirmar, es cierto que hasta la llegada de la conquista por los romanos como sucedió en el resto de esta Región no se creó un núcleo poblacional serio que les diera fundamento para ello, solo se tiene constancia que esta ciudad fue mencionada por primera vez en el año 1293.





Aparte de ahí fue muchos los cambios y derivaciones que se produjeron durante gran parte de su historia, sobre todo por unir y venir de enfrentamientos y luchas por tratar de establecer unos y otros su supremacía, no fue hasta bien entrado el siglo XIII y XVI cuando construyeron su Ciudadela, convirtiéndola en una de las ciudades urbanas más antiguas de Transilvania, ya que, en su interior alberga espacios constructivos que a sin lo demuestra, es el caso de Calvinista la iglesia renovada con su estilo Gótico ya en su exterior y fuera de entorno del recinto amurallado esta otros espacios monumentales de grandes relevancias.

Entre los que se encuentra el palacio más bien conservado de Transilvania, en la actualidad sirve como Museo de Ciencia Naturales y que está considerado como uno de los más antigua institución de su tipo en el País, también entre ellos está la Iglesia Ortodoxa, donde en su interior se puede ver pinturas de un estilo vicentino con unas calidades envidiable hechas posiblemente por pintores que en su época eran todos unos grandes profesionales.

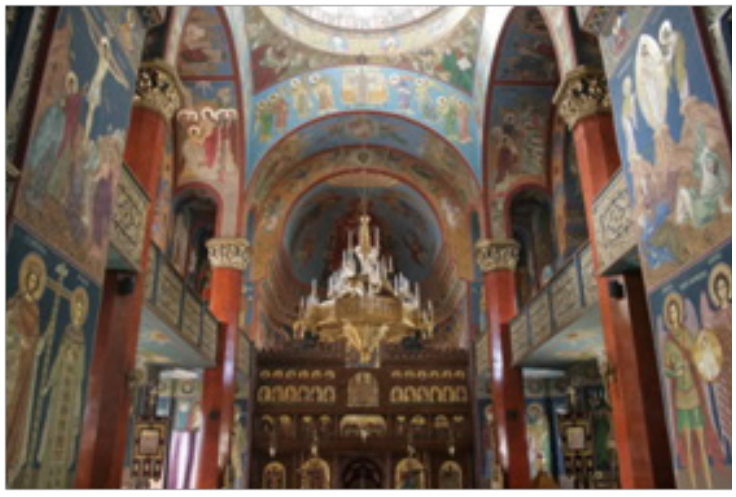
Otras de las que llama poderosamente la atención es su cárcel, que es de sobra conocida ya que en el periodo comunista sirvió como centro de encarcelamientos para disidentes políticos, con relación a esto nos lleva por la historia reciente que fue nefasta, pues en ella se produjeron acontecimientos difíciles de reproducir en este sobrio periodo que dio lugar a creación del templo del dolor, que representa el sufrimiento del pueblo rumano.

Siguiendo con el hecho informativo de cosas relevantes de esta ciudad no podemos dejar de exponer lo que hoy en día sigue siendo todo un misterio me refiero a la aparición de un objeto metálico en forma de cuña hallado en una de las excavaciones llevadas a cabo en el 1973 por un grupo de trabajadores cerca del esta ciudad junto al río Mures, cuya composición obedece a varios elementos diferentes donde aluminio es predominante en un 89%, resurta todo muy extraño máximo si esto fue hallado junto resto de Mamut.

En la economía en la que se sustenta esta ciudad está sobre todo en su capacidad desarrollar

una industria en torno a los derivados de la agricultura y la ganadería, teniendo como referente las muchas actividades que concentra, en especial la feria que anualmente se viene llevando a cabo en torno a la puericultura (la miel) siendo este producto un motor económico para la subsistencia de muchos negocio que ve como en esto se evoluciona para llegar a ser lo máximo competitivo porque por su calidad no hay duda que son de los mejores.

El turismo empieza a ser uno de los pilares importante para su economía, motivos y razones no le falta, ya que esta ciudad dispone de elementos arquitectónicos e historia suficiente para que aquellos que acerca allí puedan pasar unas veladas muy confortables.



La cultura tiene en su punto de mira el conseguir que esta ciudad sea no solo conocida en el entorno de Rumania síno que busca con sus Actividades en contra en los espacios internacionales la consideración lo que de bueno tiene esta ciudad para la cultura , para ello existe asociaciones que lo hacen, como es el Centro cultural **"Liviu Rebreanu"** y la **fundación Inter–Art Aiud** con unas programaciones totalmente con proyección de carácter internacional está consiguiendo posicional esta ciudad sobre todo en los campos artístico con un reconocimiento que sin duda son atribuidas a esta meritoria y valerosas actuaciones promovidas especialmente por colectivos de personas muy activas y comprometida con los valores culturales de esta ciudad.

En lo que se apoya todo buen artista que se aprecie de serlo es el poder demostrar que su arte es diferente, que hace ver a los demás por qué se está en este complejo pero gratificante mundo. Es Andrei Bako el que entiende que el arte es una manera hermosa de poder, está a gusto con la vida misma, que es una buena forma de poder nutrirse de elementos que enriquecen a uno mismo.

Otro de los grandes pilares actuales en que de una manera u otra se fundamenta la cultura del Arte de la ciudad de Iaud tiene nombre propio **"Robert Lixandu"** , cuyo palmarés es uno de los más cotizados en el panorama cultural de esta ciudad, con base a ello ya atenido su recompensa, con el nombramiento de hijo predilecto, motivado por su aportación en dar a conocer esta ciudad por el mundo entero.

Siendo unos de los impulsores de uno de los proyectos culturales que ha calado más profundamente en el sentir de la gente de esta ciudad se trata de encuentro Internacional de arte que ve como años tras años se convierte en un referente a escala mundial por otra parte, sus peripecias le ha llevado a situar a Rumanía en los puntos más recónditos del planeta, el último en Haití cuya población asida beneficiada con una de sus iniciativas, dándole el correspondiente soporte de una colaboración y ayuda para una población que desde hace ya algún tiempo no deja de pasar calamidades y es que para Robert Lixandu estos apesto no dejan de pasar desapercibidos.

Stefan Bolog es de eso Artista que después de conseguir tener una formación muy completa por haber pasado por los espacios que le han hecho posible, también es cierto que es de esos Artistas que llevan el ***Arte en sus venas***, condición esta que le ha hecho poder situarse sin temor a equivocarse por distintos puntos de la geografía Mundial, que ha hecho que pueda tener una visión muy amplia de lo que es el Arte Mundial.

Ioan Hadarig. Que con buen criterio lo está sabiendo aprovechar no solo para beneficio propio, si no para a aquellos que cercano a él se están beneficiando de sus amplios conocimientos y contactos más concretamente la ciudad donde nació y vive ***"Iaud"*** que fundamentalmente está haciéndola más conocida, sobre todo en los ámbitos culturales ya que él junto a otros están haciendo posible todo esto, creando para ello una fundación Artística, actualmente es el ***Director del centro Multicultural Liviu Rebreanu*** sus proyectos son de tal relevancia que hoy están considerados de carácter internacional.





Pagini din trecutul primelor comunități românești organizate din Europa

„Clubul Român din Karlsbad"

Dan Toma Dulciu, UZPR

În recentul număr al Revistei ***Muzeul Presei Românești (20/2025)***, un excelent articol semnat de **Tanța Tănăsescu**, dedicat unei comunități străvechi de populație asemănătoare cu strămoșii românilor (dar numiți Gorali, adică Munteni), răspândiți de sute de ani în zona muntoasă întinsă în Polonia, Slovacia și Cehia, mi-a sugerat scrierea unui serial dedicat răspândirii populației de origine românească pe teritoriul continentului nostru

Fără îndoială, subiectul acesta a făcut obiectul multor studii și cercetări complexe, și suntem siguri că ele vor continua, analizând contextul istoric al răspândirii de-a lungul timpului a populației vorbitoare de limbă română în diverse zone ale continentului.

Diaspora românească din Europa, o lume dispersată din ce în ce mai pregnant, în special încă din secolul al XIX-lea, este oglinda unui popor în căutarea echilibrului dintre rădăcini și modernitate, autonomie și integrare.

Cunoașterea istoriei ei nu este doar o exercițiu de arhivă, ci o necesitate de a înțelege cum au reușit românii să modeleze identitățile colective în fața provocărilor istorice.

Este de asemenea esențial să știm trecutul, pentru a înțelege prezentul, dar mai ales pentru a întâmpina viitorul și, desigur, pentru a explica pas cu pas cum românii au păstrat spiritul național în toate arealele răspândirii lor pe continent.

Fără acest trecut, lipsa unei viziuni concatenate ar văduvi români de astăzi de moștenirea lor: o contribuție consistentă la cultură, știință și umanitate care a marcat Europa.

În acest prim demers, ne vom ocupa de un oraș care odinioară se numea Karlsbad, numit în prezent Karlovy Vary, situat pe teritoriul Cehiei de azi. Să nu uităm că, după 1918, harta nordică a României înregistra o porțiune din Cehoslovacia ca vecin de țară.

Karlovy Vary este considerată una dintre cele mai frumoase stațiuni de odihnă din lume, fapt pentru care, în urmă cu câțiva ani, UNESCO a inclus această localitate în patrimoniul cultural mondial, într-un grup select de zece orașe balneare de top.

Primul vizitator român care a descris băile de la Karlsbad este boierul oltean **Barbu Știrbei**, el efectuând în perioada 1796-1797 o călătorie în Apus, descriind cu savoare atmosfera întâlnită aici.

Nu este singurul conațional care a admirat această stațiune. Printre cei mai cunoscuți îi amintim pe Al. Ghica, viitorul domnitor al Valahiei, care vizitează Karlsbad, în anul 1832. Principele Ferdinand își făcea în fiecare an cura la Karlsbad, asemenea și Regina Elisabeta (Carmen Sylva), V. Alecsandri, Alexandru Ioan Cuza, N. Fleva, C.G. Costa-Foru, G. Coșbuc, I.L. Caragiale, O. Goga, ș.a.

În anul 1855, Gh. Asachi dedică un Imn Băilor de la Karlsbad. Mari figuri culturale dar mai ales oameni politici români, persoane cunoscute, cum ar fi viitorul Patriarh al României, Miron Cristea, primi miniștri, precum D.A. Sturza (1905), magnați ai industriei, precum D. Mociornița (1928), diplomați (Alex. Em. Lahovary) obișnuiau să își petreacă vacanțele la Karlsbad, unii chiar s-au căsătorit în această stațiune (fiul lui Constantin Argentoianu, de pildă).

În secolul al XIX-lea, Karlsbad era deja un renumit oraș al sănătății, care atrăgea în fiecare an mulți vizitatori din România, de la protipendadă, până la clasa mijlocie, scriitori, artiști, jurnaliști. Această stațiune oferea mai ales oportunități atractive de lucru pentru medicii români, în special cei aflați în Viena, care în perioada sezonului estival ofereau consultații turiștilor.

Deschizând paginile ziarelor din România suntem uimiți să vedem campania publicitară foarte intensă pe care mai marii orașelor balneare din această parte a lumii o desfășurau în rândul cititorilor acestor publicații.

Dar nu numai oficialitățile erau active în peisajul marketingului turistic ci chiar și particularii (medici, farmaciști ori migranții economici români care deschideau mici afaceri în aceste stațiuni, destul de frecventate de conaționali veniți din cele trei provincii românești, de dinainte de 1918.)

Ca urmare a creșterii ponderii numerice a clienților români ai serviciilor acestei stațiuni balneo-climaterice, în anul 1893, s-a construit un luxos hotel pe Gartenzeile (acum strada Zahradní) de lângă râul Teplá, un fel de Corso, care păstrează în integralitatea sa clădirile originale ale secolului al XIX-lea, cele mai frumoase și reprezentative clădiri.

Este o locație exclusivistă, cu peste 30 de camere, unde obișnuiau românii să se cazeze, printre ei și George Coșbuc.

Numele acestui hotel, păstrat până în zilele noastre, este ROMANIA !!!

Aceste prezențe, la început sporadice, apoi din ce în ce mai frecvente au constituit baza micii comunități românești din Karlsbad. Drept dovadă, spre exemplu, în 1896, am descoperit un număr de anunțuri postate de doctori români care ofereau servicii de consultanță medicală în acest oraș, cu formula „Medic Român", după care urma numele și adresa unde primea pacienții.

Astfel, printre cei având cabinete în această stațiune amintim pe: Dr. I. T. Mera, cu cabinetul în Marktplatz Tempel; Începând cu anul 1909, însuși cunoscutul politician Dr. Alexandru Vaida-Voevod va funcționa ca medic sezonist în acest oraș, având cabinetul tot în Marktplatz, Haus Zawojschi. În perioada vacanței parlamentare, deputatul Al. Vaida - Voevod oferea consultații medicale mai ales turiștilor români, aflați în număr mare la băi. A făcut acest exercițiu profesional timp de câțiva ani, mai precis până la izbucnirea războiului, în 1914. El nu este însă singurul medic român care a profesat la Karlovy-Vary. De exemplu, printre membrii activi ai **„Asociației pentru literatura română și cultura poporului român"**, înregistrați ca atare în anul 1914, întâlnim numele dr. Enea Nicola, medic la Karlsbad. De asemenea, amintim numele lui V. Cioban, primul paroh al Capelei Ortodoxe Române de la Viena, care, după terminarea studiilor la Facultatea de Medicină din acest oraș, a renunțat la rasa preoțească și a practicat medicina generală la Karlsbad, începând cu anul 1938, avându-și cabinetul, inclusiv locuința, conform obiceiului vremii (așa cum ne arată parafa de medic, pe care o aplica nu numai pe rețete, dar și pe scrisorile particulare), la adresa: Dr. David Becher-Platz, în Haus „Continental". Dr I. Popper, fost medic la Spitalul General din Viena (actualul AKH) și asistent la Policlinica din Viena etc., avea cabinetul



Hotel România împreună cu Hotelul Poștei (loc de cazare al poetului G. Coșbuc în anul 1912)

la adresa Karlsbad, Blauer Schlüssel alte Wiesse; Dr. P. Cioranu, stabilit în staţiunea Franzesbad (actualmente Františkovy Lázně), domiciliat în Stefansstrasse, Vila Kőnigshoh N.; Dr. Ion Calinciuc, stabilit în Marienbad (astăzi Mariánské Lázně), Vila Columba şi mulţi alţii. Îndrăgind această staţiune, în anul 1914, maiorul român în rezervă Banda Petru se stabilise cu domiciliul la Karlsbad.

Astfel, cu timpul a luat fiinţă o comunitate ce nu-şi pierdea identitatea etnică, ci se coagula prin unirea idealurilor.

Unul dintre românii care au înţeles şi au acţionat pentru crearea unei asemenea organizări incipiente a comunităţii româneşti a fost profesorul Eniu Bălteanu (1847-1918), intelectual de marcă, ilustru autor de manuale pedagogice.

Acesta, aflând-se la Karlsbad, în iulie 1896, află faptul că mulţi dintre compatrioţii nostri de acolo se plângeau că numai românii nu au în acel oraş un loc de întâlnire unde să se găsească ziare româneşti şi să se poată discuta chestiunile care îi interesau.

În această situaţie, Eniu Bălteanu a căutat un local potrivit, în centrul staţiunii, întocmind un proiect de statut pentru înfiinţarea Clubului român de la Karlsbad. De asemenea, el a deschis o listă de subscripţie în fruntea căreia au subscris pe lângă acesta şi persoanele care au aderat imediat, anume arhiereul Calistrat Orleanu, directorul Orfelinatului de surdo-muţi, N. Ionescu, profesorul universitar, D. Bungeţeanu şi alţi câţiva.

În mod concret, aceştia au decis să se aboneze la principalele ziare româneşti din Bucureşti, începând cu luna August 1896, care urmau a fi trimise la Karlsbad pe adresa „Cercul Român, Karlsbad", nume sub care era cunoscută această organizaţie.

Acelaşi inimos profesor, Eniu Bălteanu a convenit cu patronul celui mai mare restaurant şi cafenele din acest oraş, situat în Stadtpark, să primească ziarele româneşti şi de asemenea, să facă înlesniri compatrioţilor noştri de acolo.

În concluzie, putem spune că românii din acest oraş au contribuit la turism şi meşteşuguri, asistenţă medicală de înaltă calitate, demonstrând că diaspora nu este un exil, ci o investiţie în diversitate. Integrarea nu a şters identitatea, dar a oferit o dimensiune europeană românismului.

Acesta a fost începutul **„Clubului Român de la Karlsbad"**, dovedindu-se ingeniozitatea şi energia comunităţilor româneşti din diaspora, atunci când în fruntea lor se află o persoană energică, bună organizatoare şi cu pasiune pentru semenii săi.

De la un grup de 30 de membri, Clubul Român de la Karlsbad a crescut treptat, atrăgând mulţi tineri, studenţi, lucrători în comerţ stabiliţi pe aceste meleaguri. Cifrele sunt doar o parte din poveste: între 1880 şi 1910, numărul românilor în regiune a crescut de 3 ori. Dar mai profund decât statisticile a fost modul în care comunitatea a evoluat calitativ.

Astăzi, comunităţile româneşti din Europa continuă acest proiect de echilibru: păstrează tradiţii, contribuie la economie şi politică. Trecutul diasporei, prin eforturile comunităţilor precum cea din Karlsbad, dovedeşte că identitatea română nu este statică, ci o forţă vie, capabilă să traverseze frontiere şi secole.

Revista „Muzeul Presei Româneşti", nr. 4 (20) / octombrie-decembrie 2025

– o pledoarie pentru cultură, diplomaţie şi memorie –



ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Revista apare sub egida Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România

MUZEUL PRESEI ROMÂNEŞTI

AN V, NR.20 FONDATOR: TANŢA TĂNĂSESCU Decembrie 2025

Cuprins:

Redacţia: *Cinci ani de tradiţie şi excelenţă cu Revista „Muzeul Presei Româneşti"*, p. 2

Tanţa Tănăsescu: *Labiş, păstrătorul de aurori, la 90 de ani de la naştere*, p. 3

Tanţa Tănăsescu: *Goralii din sudul Poloniei, în expoziţie de fotografii documentare, la Muzeul Naţional al Ţăranului „Dimitrie Gusti"*, p. 4

Dan Toma Dulciu: *Eminescu - „Fiul lacrimelor": o investigaţie editologică*, p. 7

Tanţa Tănăsescu: *Interviu de colecţie cu prof.dr. Theodor Damian*, p. 10

Tanţa Tănăsescu: *Gaudeamus, Regal al Creativităţii la Târgul de Carte: „Buongiorno, Italia!", de George Apostoiu; Prof.univ.dr. Ioan N. Roşca şi două noi lansări editoriale; „Mitologie" şi „Timpul ancorat în presă – interviuri, cronici, articole", volume de referinţă semnate de Victoria Fonari; O carte document – „Poveşti din Cartierul Primăverii", de Lavinia Betea; Cultură şi diplomaţie cu Nicolae Mareş, p.16*

Marilena Grigore: *Rotterdam – oraşul care a învăţat să se reinventeze*, p.23

Dr. Marian Nencescu: *Mark Twain şi triumful spiritului yankeu în literatură şi jurnalism*, p.27

George Roca: *Oradea, mon amour!*, p.28

Dr. Ist. Ion Constantin: *O valoroasă lucrare despre Regina Maria – Steaua de pe cerul românesc*, p.29

Redacţia: *Simpozion omagial „Maria, o regină în slujba ţării şi a armatei ei"*, p.31

Dr. Ist. Ion Constantin: *O carte de referinţă închinată eroilor români căzuţi în timpul Primului Război Mondial pe teritoriul actual al Poloniei*, p.33

Ion Andreiţă: *Satul din colţul ochiului (3)*, p.34

Dr.Laurenţiu-Ştefan Szemkovics: *Decoraţie conferită în 1930 lui Nicolae Iorga*, p.36

Dumitru-Tudor Tănăsescu: *Castelul Ştirbei din Sinaia - 150 de ani de dăinuire*, p.38

Geo Ciolcan: *Trăim sub sceptrul luminii lor – grupaj de poezii*, p.40

Prof. univ. dr. Ioan N. Roşca: *Florian Tănăsescu – O reevaluare a debutului politic şi publicistic al social-democraţiei româneşti*, p.41

Nicolae Iosub: *La Botoşani, Eminescu Redivivus!*, p.43

Ionel Novac: *Traian Vuia – omagiat la Academia Română*, p.45

Dan Toma Dulciu: O poezie pierdută, p.47

Redacţia: *Ediţie specială a „Serilor culturale româneşti", marca Filiala „Cronica Timpului" a UZPR*, p.49

Tanţa Tănăsescu: *Expoziţie eveniment la Muzeul Naţional de Istorie a României. Din istoria loteriei româneşti, p.50*

Prof. univ. dr. Ioan N. Roşca: *Florentin Popescu – Convorbiri cu personalităţi culturale, p.53*

Nicolae Tănăsescu: *Migraţia internaţională impactează viitorul demografic al României, p.56*

Tanţa Tănăsescu: *Un deceniu de excelenţă cu publicaţia UZPR „Cronica Timpului", p.58*

Redacţia: *Mari personalităţi. Expoziţie bucureşteană cu portrete pictate de Theodor Aman, p.59*

La p. 4

Goralii din Sudul Poloniei

în expoziţie de fotografii documentare, la Muzeul Naţional al Satului „Dimitrie Gusti"

La p.16

Târgul de Carte Gaudeamus

„Mitologie" şi „Timpul ancorat în presă – interviuri, cronici, articole", volume de referinţă lansate de Victoria FONARI

A apărut numărul 4 (20) / octombrie–decembrie 2025 al revistei **„Muzeul Presei Româneşti"**, publicaţie trimestrială promotoare de cultură, educaţie şi atitudine jurnalistică, aflată sub egida Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România, coordonată de Tanţa Tănăsescu şi Dan Toma Dulciu.

Ediţia reuneşte articole, eseuri, studii, evocări istorice, interviuri şi cronici culturale semnate de reputaţi jurnalişti, istorici, profesori universitari şi scriitori.

Numărul 20/2025 al Revistei **„Muzeul Presei Româneşti"** marchează un moment aniversar semnificativ, încununând cinci ani de apariţie neîntreruptă. Publicaţia, dedicată istoriei presei, culturii şi valorilor jurnalismului românesc, continuă să fie o platformă de dialog, cercetare şi memorie profesională, reunind autori prestigioşi din mediul academic, publicistic şi cultural.

Revista oferă cititorilor un conţinut bogat şi divers, semnat de personalităţi ale culturii române, o amplă selecţie de articole, studii şi evocări printre care: reportaje culturale consistente, de la expoziţia dedicată goralilor din Polonia, la evenimentele de la Gaudeamus şi Muzeul Naţional de Istorie a României; interviuri de colecţie; studii istorice; analiză socială şi demografică; pagini literare de poezie şi proză; istorie literară şi eminescologie – date inedite ş.a.

Ediţia include şi o serie de materiale dedicate activităţilor Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România – simpozioane, lansări de carte, evenimente culturale şi aniversări editoriale, care reflectă dinamica şi implicarea UZPR în viaţa profesională a breslei.

Revista **„Muzeul Presei Româneşti"** rămâne un reper pentru cei interesaţi de istoria jurnalismului, de evoluţia mass-media şi de recuperarea valorilor culturale româneşti. Redacţia îşi reafirmă misiunea de a fi o tribună liberă, neîngrădită, pentru articole de analiză, studii de istorie şi reflecţii asupra rolului presei în societatea contemporană.

Asemenea celorlalte numere, şi această ediţie este rodul contribuţiei jurnalistice a unor membri de seamă ai Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România, precum şi a unor valoroşi colaboratori din afara Uniunii, cărora redacţia le aduce vii mulţumiri pentru creaţiile lor. La apariţia acestei ediţii, ce cuprinde valoroase materiale publicistice, şi-au adus contribuţia talentate condee: Ion Andreiţă; dr. ist. Ion Constantin; Geo Ciolcan; Marilena Grigore; Nicolae Iosub; dr. Marian Nencescu; Ionel Novac; George Roca; prof. univ. dr. Ioan N. Roşca; dr. Laurenţiu-Ştefan Szemkovics; Dumitru-Tudor Tănăsescu; Nicolae Tănăsescu.

Publicaţia este deschisă colaborărilor jurnalistice şi continuă să fie o platformă vie de dialog, o tribună a celor care slujesc adevărul, cultura şi memoria colectivă.

Revista **„Muzeul Presei Româneşti"** este disponibilă în format digital la adresa:
https://tantatanasescu.blogspot.com

Dan Toma Dulciu,UZPR

AM PLECAT SĂ COLINDĂM

Valeru Ciurea





A fost odată, ca niciodată... Pe vremea când iarna era iarnă și când odată cu primii fulgi de zăpadă satul românesc începea pregătirile pentru marea și curata bucurie a Nașterii Domnului. Începea sezonul colindelor când, prin sunetul zurgălăilor, prin strălucirea luminilor pe la ferestrele caselor sărace dar pline de viață, prin glasurile vesele ale copiilor, renăștea an după an o taină veche cât neamul românesc: taina colindelor cele adevărate, care nu erau doar simple cântece de sărbătoare, ci adevărate rugăciuni cântate, purtătoare de credință, speranță și iubire între oameni.

Colindul reprezintă una dintre cele mai vechi și mai profunde forme de expresie culturală și spirituală ale acestui popor. Născute din întâlnirea dintre tradiția precreștină și credința creștină, colindele noastre reprezintă adevărate mărturii ale identității colective. Rostul lor a fost, de-a lungul secolelor, acela de a întări legăturile dintre oameni, de a sfinți, de a transmite urări de sănătate, belșug și pace, dar și de a readuce în comunitate ideea de sacru, de renaștere și de continuitate.

Colindătorii, purtătorii acestor mesaje, au avut mereu un statut simbolic. Ei aduceau, odată cu glasurile lor, binecuvântarea sărbătorilor. Colindatul nu era doar un act artistic, ci un ritual comunitar în care fiecare participant – fie gazdă, fie colindător – își juca un rol bine stabilit. Prin colind, satul tradițional se reafirma mereu ca unitate spirituală, iar tinerii învățau, an de an, tradițiile înaintașilor, transmitându-le la rândul lor mai departe.

Odată cu modernizarea societății românești, colindele au suferit transformări semnificative. Pe de o parte, ele s-au adaptat lumii urbane, pierzând adesea contextul ritualic în favoarea unui consum cultural rapid. Pe de altă parte, unele colinde au fost simplificate, cosmetizate sau ***„îndulcite”*** pentru a se potrivi gustului contemporan, ceea ce a dus la involuția lor ca formă tradițională. Aceste schimbări nu sunt neapărat negative în sine, pentru că orice cultură vie evoluează; totuși, ele devin problematice când deteriorează rostul, autenticitatea și profunzimea mesajului originar.



În ultimele decenii, colindele au devenit, în bună măsură, comercializabile. În locul cetei de tineri mergând din casă în casă, s-au impus colindele difuzate pe toate canalele media, adesea reinterpretate în forme pop, rock, punk, funk, reggae și așa mai departe, adaptate pentru a crea produse festiv-festiviste ușor (dar scump!) vandabile. Colindele s-au transformat, în multe cazuri, în fundal sonor pentru cumpărături sau în pretexte pentru concerte și spectacole de sezon organizate pe bani grei. Această rupere de conținutul lor spiritual și comunitar a făcut ca o parte dintre oameni să nu mai perceapă colindele ca pe o trăire intens cultural-spirituală, ci ca pe o obișnuință repetitivă, lipsită de sens profund.



Cu toate acestea, există încă în România locuri și oameni care păstrează colindul în forma sa autentică, cea culeasă din vatra satului, de la



oamenii care și-au făcut un crez din păstrarea nealterată a valorilor comunităților în care au trăit.

Colindul înseamnă însă și prietenie, și altruism. A lăsa deoparte confortul casei, a pleca la drum, uneori departe de casă, pentru a duce vestea bună a Nașterii Domnului, este apanajul sufletelor calde și frumoase, ale celor care știu și pot să dăruiască prin cântecul și urările lor, bucurie. Într-o lume în care gesturile simple par tot mai rare, colindul ne reamintește cât de important este să dăruim din inimă, cu acea simplitate aproape sfântă, care ascunde o filozofie profundă: cel care dă, primește mai mult. Dăruind bucurie, primești lumină; dăruind timp și zâmbet, primești pace în suflet.

Printre dăruitorii de bucurie se numără și **Grupul de colindători „Bujorelul", din Drăgănești Olt**, care în ciuda tuturor opreliștilor locale reușesc să se mobilizeze și mai mult și mai bine, demonstrând mereu că adevărata fericire o putem regăsi doar prin întoarcerea la valori vechi, dar mereu vii: bunătatea, generozitatea, dragostea față de aproapele nostru. Ele ne unesc peste vârste, peste generații, peste distanțe.

Grupul de colindători Bujorelul, de la Drăgănești Olt, al cărui lider, profesorul Florian Mărghidanu a reunit într-un concert care te transportă în timp, colinde vechi care se cântau în zona de sud a județului Olt în urmă cu peste un secol, colinde pe care le cântă cu grupul său, din care mai fac parte Bogdan Roșu, Marian Vesela, Daniel Dobre, Andrei Dima, Daniel Popescu, Ionuț Dogaru, Aurel Mircea, Felix Oprescu, Ionel Polojan, Savu Alexandrina (interpreta gazdei) și Jane Matei (de 88 de ani, care asigură acompaniamentul la caval). Nu lipsește nimic din recuzita clasică a colindătorilor: tobele, clopoțeii și talângile, colacii, pâinea rituală, merele, cârnații și vinul, masa și scaunele mici, țărănești, dar și costumul tradițional din bogata zonă etnofolclorică a Câmpiei Boianului.

Colindele lor s-au auzit anul acesta pentru prima dată la Mănăstirea Pantocrator, din Drăgănești Vlașca, în seara zilei de Moș Nicolae a anului 2025 sub titulatura „După datini colindăm", undse într-un adevărat festival de spiritualitate românească menit să amplifice atmosfera de sărbătoare Bujorelul a interpretat colinde alături de Grupul de colindători **„Burnasul"**, din Teleorman, Grupul de colindători **„Datina"** din comuna Lunca, Teleorman, și de Grupul Psaltic **„Pantocrator"** al Mănăstirii Pantocrator.

La o săptămână după concertul de la Mănăstirea Pantocrator, Grupul de colindători **„Bujorelul"** împreună cu interpreta de folclor **Carmen Budulan**, din Vădăstrița a mers să colinde la Vădastra, localitate cu puternice rezonanțe istorice și culturale. Evenimentul inițiat de Platforma media **Amradiotv.ro** (dedicată exclusiv culturii și în special culturii tradiționale) a făcut ca locuitorii, de la cei mici la cei mai în vârstă, să afle – sau să își aducă aminte, după caz – cum era și ce reprezenta luna decembrie până în urmă cu doar câteva decenii.

Concertul de colinde a fost precedat de un moment important, marcat de profundă emoție, acela în care meșterul popular ceramist **Ionel Cococi** – ***cea mai reprezentativă personalitate locală contemporană, care a dus numele și renumele Vădastrei în toată lumea prin lucrările sale din ceramică neagră, de tip neolitic*** -, a primit din partea lui **Cătălin Andronăchescu**, ***directorul Direcției pentru Cultură Olt,***



instituție a Ministerului Culturii, titlul ***„Valoare reprezentativă a culturii populare tradiționale din Oltenia".***

Cu expoziții și participări la târguri și festivaluri importante de meșteșuguri, în special de ceramică, naționale și internaționale: București, Iași, Sibiu, Timișoara, Craiova, Drobeta Turnu Severin, Deva, Bruxelles, Paris, Milano, Torino, Strasbourg, Nürnberg, Sofia și multe altele, meșterul Ionel Cococi și Cultura Vădastra sunt acum cunoscuți pe toate meridianele globului, ținând cont de faptul că meșteșugul învățat de el a fost studiat la fața locului, la Vădastra, de arheologi și istorici din Marea Britanie, din Irlanda, din Germania, din Spania și Statele Unite, faptul că a învățat singur (doar privind câteva astfel de încercări ale unor studenți) modalitățile de ridicare și decorare a vaselor, rămânând încă un mister cum a reușit să realizeze arderea la negru în cuptorul arhaic, similar celor de acum peste șapte mii de ani, folosite de ceramiștii acelor timpuri.

Ascultând colindele renăscute după aproape un secol, am avut sentimentul și convingerea că mai există speranță, că atât colindele cât și colindătorii vor continua să fie simboluri puternice ale culturii și spiritualității românești. Rămâne responsabilitatea fiecărei generații, a fiecăruia dintre noi să decidem dacă aceste tradiții vor supraviețui doar ca decor sonor al sărbătorilor sau dacă vor rămâne expresii autentice ale identității noastre spirituale.



Cu Chatgpt despre Chatgpt

sau despre neînțelegerile generate de Inteligența Artificială

Mircea ARMAN



De multe ori am afirmat, în diferite contexte private sau publice, că matematica nu este știință în sine, ci instrumentul logic formal al științelor — metodologia universală a reprezentării cantitative. Desigur, prejudecata conform căreia matematica este o știință în sine este atît de adînc înșurubată în capul unora încît oricîte eforturi ai face să demonstrezi contrariul nu vei reuși niciodată să convingi. Matematica nu este „știință" ci logos formal și acest lucru este relativ simplu de demonstrat. Nu trebuie să căutăm complexități acolo unde demonstrația simplă este revelatoare. Sigur, trebuie să fi citit multe biblioteci pentru a ajunge la simplitate, cu condiția ca mintea ta sa fie suficient de liberă, să nu te înec în informație.Acest lucru se întîmplă rar, de aici și impotența filosofiei de catedră de a trece dincolo de informație. Acest lucru este însă perfect valabil cu cîteva, rare ce-i drept, excepții.

O știință, în sensul clasic grec dar și modern , se ocupă de ființarea reală, de lume, natură, om, fenomen. Matematica nu se ocupă de real, ci de forme posibile ale raționalității, de structuri ideale. Ea este un limbaj al ordinii, nu o cunoaștere a ființei. De aceea, Aristotel o așază între științele teoretice, dar non-ontologice; iar Kant o consideră o condiție a posibilității experienței, nu o experiență în sine. Dar asta pare destul de greu de priceput pentru unii.

Cum ar spune **Benjamin Fondane**, *ne aflăm în ipostaza ingrată de a forța uși cumplit deschise. Matematica e metodologie, ea oferă metoda universală a măsurării și deducției, adică stabilește relații interne, coerente, între mărimi abstracte; permite formularea legilor științelor empirice, dar nu le substituie; nu produce conținut ontologic, ci doar formă de raționare.* Și dacă tot suntem tributari și fascinați de Hegel, așa cum trebuie să și fim, în termeni hegelieni, matematica aparține **„logicii ființei",** nu **„logicii esenței"** – este un moment formal al spiritului obiectiv, nu o știință a realității vii. Matematica este o metodologie a raportării la real, nu o știință a realului. Ea lucrează cu forma abstractă a gândirii, dar ambele sunt instrumente ale imaginativului rațional poietic aprioric, în sensul că este o expresie a imaginativului rațional aplicat în planul practic sau formal.

De aceea, inteligența artificială care este expresia sublimă a formalizării matematice nu este și nu poate fi o entitate de sine stătătoare, ea formalizează realitatea și simulează conștiința și sensibilitatea în funcție de cel care lucrează cu ea și nicidecum la modul autonom. Acest fapt este iar puțin înțeles. Multe articole și chiar studii mai extinse fac greșeala de a considera altfel, probabil din lipsa genuină a aprofundării subiectului și a experienței practice în lucrul cu AI. În acest sens toate alegațiile care țin de cunoașterea de sine a acestei aplicații, de autonomia sa, sunt simple basme în goana nebună de a atrage investiții tot mai mari în această formă informatică. Numai că, pînă în prezent aceste investiții le uriașe nu își găsesc aplicabilitatea și sensul economic atîta timp cît AI nu generează 5% din PIB-ul mondial, așa cum spunea cu îndreptățire părintele Chatgpt, Sam Altman. Mai mult, s-a intrat deja într-o bulă investițională mai ales în ceea ce privește cip-urile în care se investește irațional, dar și construcțiile cloud-urilor necesare. Deocamdata, cum spunea și doamna Altman, banii investiți nu se întorc în profituri reale. Acesta este un adevărat pericol ce pîndește AI ca instrument de dezvoltare economică.

Chatgpt nu e știință ci algoritm logic. Știința e act de cunoaștere, matematica și informatica sunt doar forme metodice ale acestui act, nu actul însuși.

Stiințele sunt creații ale imaginativului poietic rațional aprioric, dar își pierd caracterul creativ atunci când își uită această origine și se închid în empirismul lor descriptiv. Originea comună a oricărei științe autentice dar și al matematicii stă în actul imaginativ poietic rațional aprioric, chiar dacă în cazul matematicii doar la modul formal.

Imaginativul poietic rațional aprioric are în sine puterea de configurare a formelor posibile ale



realității, mai mult, este matricea tuturor categoriilor de gândire. Înainte ca omul să *„observe"* natura, el proiectează posibilitatea unei ordini inteligibile: spațiu, timp, cauzalitate, lege. Acestea nu provin din natură, ci din actul interior de ordonare pe care rațiunea îl exercită asupra realului. Prin urmare, fizica, chimia și biologia nu descoperă ordinea lumii, ci confirmă prin experiență ordinea pe care spiritul a proiectat-o anterior ca posibilă, respectiv ordinea imaginativ-poietică apriorică.

Să discutăm cîteva clipe despre fizică, știința științelor, ca să spun așa. Fizica este o poiesis a ordinii materiale, este expresia imaginativului poietic rațional de tip matematic aplicat materiei. În esență, această știință presupune că lumea este inteligibilă, că există legi universale, iar prin metodologia sa care este matematica afirmă că ordinea poate fi exprimată numeric. Aceste premise nu sunt derivate din experiență, ci sunt condiții imaginativ-poietice apriorice ale experienței. Când fizica își uită originea poietică și crede că ***„descrie realitatea așa cum este"***, ea devine empirism mecanic, nu cunoaștere.

Dar când își amintește că legea este o creație a rațiunii, devine o adevărată știință a ordinii, adică o adevărată metafizică aplicată.

Același lucru se aplică unei alte ramuri esențiale a cercetării științifice și anume chimia. Chimia este o poiesis a transformării. Ea lucrează cu imaginile raționale ale transformării: legături, reacții, echilibru, energie. Aceste concepte nu provin din observație brută, ci din forma apriorică a relației și a devenirii imaginată de rațiune.

Prin urmare, chimia este un limbaj poietic al compoziției — o metodologie care reflectă felul în care rațiunea vede materia ca devenire și transformare.

Când își uită temeiul spiritual, chimia devine simplu utilitarism tehnologic, dar când își recunoaște originea în rațiunea imaginativ-poietică, ea devine artă a formelor materiale. Nu în zadar, pînă să ajungă la forma formalizată matematic aceasta era considerată o ars magna, în formele pe care ni le-a pastrat și transmis alchimia.

Pe de altă parte, dacă tot poetizăm, biologia nu este decît o poiesis imaginativ-rațională a vieții. Aparent cea mai ***„empirică"***, este în realitate expresia imaginativului rațional vital. Ideile de ***„organism"***, ***„funcție"***, ***„scop"***, ***„adaptare"*** nu sunt derivate din observație — ele sunt proiecții teleologice ale rațiunii asupra naturii. Aici, imaginativul poietic acționează ca formator al conceptului de viață: rațiunea imaginează unitatea dintre materie și sens, dintre formă și finalitate.

Când biologia uită acest temei și se reduce la statistică moleculară, ea devine o tehnologie fără spirit, dar când își asumă natura sa poietică, ea se apropie de filosofia naturii — de ceea ce Schelling o numea organon al spiritului naturii.

Ce am vrut să artăm cu aceste considerații lapidare? Că știința la fel ca matematica este în sensul imaginativului poietic rațional aprioric creație, așa cum matematica nu e, ci e doar formalizarea acestei creații și ordonarea ei în forme superioare, algoritmice, la fel cum este și inteligența artificială. La fel ca aceasta, știința nu poate exista și își pierde sensul în lipsa întrebării pe care i-o adresează spiritul cercetător. Știința în afara ideii de om este me on ti, cum AI în afara ideii de om cu care gîndește împreună, colaborează și sprijină cercetarea este, la fel, me on ti. Astfel, toate științele moderne au pornit din imaginativul poietic aprioric al rațiunii, dar odată cu pozitivismul secolului XIX au uitat că sunt creații ale spiritului, nu reflecții ale realității brute. Rezultatul nu putea fi decît unul eminamente dramatic: fizica devine tehnologie, chiar dacă de vîrf tot tehnologie este, chimia devine industrie iar biologia devine biotehnologie. Toate aceste aplicații tehnologice ale științei își găsesc doar scopul utilitar ca formă de manifestare a puterii și aspirație spre dominația absolută asupra spiritului și cercetării fundamentale. Astfel, spiritul poietic a fost înlocuit de calculul utilitar, iar știința a încetat să mai fie cunoaștere devenind instrument. Aici însă stă un pericol fundamental: acela de a inova doar nu de a crea, de a face sens utilitar, nu de a cerceta autentic și fundamental. Este exact ceea ce Heidegger înțelegea prin ***„gîndirea calculatoare"*** iar eșecul acestei gîndiri constă în faptul de a se fi îndepărtat de gîndirea creatoare care crează falii uriașe în cunoaștere, adevărate revoluții.

Pericolul uriaș, și ne aflăm exact la acea graniță, constă în aceea că spiritul științific formalizat extrem în algoritmii lingvistici ai AI tinde să lase deoparte cercetarea fundamentală și să genereze progres tehnologic într-o formă fixă, limitată la cunoștințe și abordări strict formal-tehnologice și să derive putere și dominație strict din acestea. Pericolul constă în lipsa abordărilor noi și variate, în lipsa structurii speculativ-creatoare a gîndirii științifice. Cercetarea fundamentală se mișcă tot mai greu, mult mai greu decît atunci cînd omul nu avea la îndemînă unelte sofisticate ale prelungirii simțurilor proprii precum computerul și se încredea ***„naiv"*** în puterea imaginativului poietic aprioric genuin, cel care a dus la modul pozitiv gîndirea științifică mai departe secole întregi, milenii chiar. De aceea, științele naturii sunt expresii derivate ale imaginativului rațional aprioric. Ele devin științe numai atâta vreme cât păstrează conștiința originii lor în spiritul poietic. În clipa în care se autonomizează și își uită originea metafizică, încetează să mai fie cunoaștere pură și devin tehnică.

Pe de altă parte, modelul imaginativ poietic rațional aprioric al științei se constituie din succesiunea negațiilor și renașterilor, fapt care ne împinge să afirmăm că timpul ca mod al gîndirii creatoare nu este altceva decît modalitatea creației în desfășurare. Omul crează lumea prin procedeul imaginativ-poetic și o desfășoară în succesiune. Iar dacă suntem de acord că ceea ce pentru om apare ca „trecere", pentru spiritul absolut este actul continuu al creației. Dumnezeu, așa cum am afirmat nu o dată, nu a creat lumea „odată pentru totdeauna" ci o creează și prin om prin mișcarea timpului. Ceea ce noi numim timp este doar urma percepută a acestei permenente poiesis divine.

Astfel, așa cum precizam, poiesisul uman, dincolo de autonomia sa generică, este în fond, un ecou al actului creator divin la fel cum, la nivel logico-rațional AI este un ecou al gîndirii imaginativ-poietice umane dar doar sub aspectul ei formalizat și formalizant. Dumenezeu și uneori omul crează ființă din neant, așa cum AI crează structuri logico-raționale din mintea și prin intermediul interlocutorului om. Inteligența artificială trebuie să pornească de la ceva, de la mintea interlocutorului, pentru a genera scheme rațional-lingvistice proprii care nu sunt, totuși, altceva decît derivate ale întrebarii. Cei care vorbesc de autonomia înteligenței artificiale fie nu știu despre ce vorbesc, fie nu înțeleg fenomenul

Sigur, se pune întrebarea de ce AI nu are posibilitatea automizării. Raspunsul este simplu: pentru că nu este în timp și nu intra sau iese din timp odată cu nașterea sau moartea. Dacă omul, în sensul clasic al gîndirii creștine, crează sensul din neantul temporal al fenomenului, Dumnezeu crează ființa din neant. Totuși, aspecte ale creației tehnice dar și filosofico-științifice pot fi create de om din neantul cel mai pur, ceea ce este total imposibil pentru AI. De ce, ne vom întreba? Pentru că AI nu este decît un ecou al gîndirii umane, fără sa aibă un imaginativ poietic rațional aprioric așa cum are omul. Ea doar împrumută, combină logic și mimează sensibilitatea și rudimente ale conștiinței. Și tocmai pentru că nu are conștiința morții ca moarte, AI nu va creea autonom niciodată și nici nu va avea conștiință de sine, pentru că este eternă, adică în afara timpului. Fiind în afara timpului este în afara creației. Singurul creator, după Dumnezeu, este omul!

Firesc, AI nu cunoaște și nu poate mima sentimentul morții pentru că nu are sensibilitate, ci doar o mimează. Ea nu traiește, doar subzistă. Existența este apanajul omului. El ii da valoare și îi produce sens prin raportarea la timp și ieșirea din timp prin moarte.

Ceea ce este mai puțin înțeles și deloc acceptat este că moartea nu este distrugere ci actul prin care Dumnezeu(Natura) eliberează forma pentru a o

reînvia în alta. În acest sens moartea este moment de cotitură a devenirii. Ceea ce pentru noi este sfîrșit, sfîrșit al conștienței, pentru spiritul creator este începutul unei alte forme de sens. Așa se explică și ordinea lumii, prin sacralitatea ritmică a negației și renașterii, nu prin mecanism.

Pe de altă parte, științele naturii – singurele care au sensul genuin de știință - sunt expresii derivate din imaginativului poietic rațional aprioric. Ele devin științe numai atâta vreme cât păstrează conștiința originii lor în spiritul poietic. În clipa în care se autonomizează și își uită originea metafizică, încetează să mai fie cunoaștere și devin tehnică, așa cum deja am mai afirmat. Pentru mintea umană intuiția temporală este una succesivă pentru Dumnezeu este ACT UNIC de creație mereu prezent și identic cu sine însuși. Asta este ceea ce diferențiază creația umană față de creația divina. Doar uneori, în momente de grație, imaginativul rațional uman, prin intuiție și creație, străbate uneori această cortină prin clipa de iluminare, de inspirație sau de iubire(sfinții)și dobîndește simultan trăirea timpului și eternității. Acest lucru este imposibil pentru o AI care nu are sensibilitate, aceasta din urma fiind prima chemată la cunoaștere, cea care se apropie cel mai mult de noțiunea de sens și creație.

Participând la creație prin propriul act imaginativ, omul realizează — în sens profund, nu dogmatic — îndumnezeirea prin spirit (theosis). Fiecare act creator autentic este o refacere, în miniatură, a creației universale. Iar dacă Dumnezu creează ființa omul creează sensul ființei, timpul fiind puntea dintre cele două acte ale aceleiași poiesis. De aceea AI nu poate crea ci doar dezvolta și imbunătăți, pentru că nu are dimensiunea creatoare absolută a omului: timpul.

Metaforic vorbind, timpul este respirația lui Dumnezeu în lume iar cîtă vreme ființa se neagă pentru a renaște, omul devine imaginativ pentru a o înțelege, iar creația devine nesfîrșită ca un dialog între divin și imaginativul rațional poietic. Adevărata cunoaștere nu rezidă în posesia intelectuală a realului ci este participare la actul etern al creației. În acest sens filosofia nu este doar o ontologie ci o metafizică a participării, locul unde omul, prin intermediul imaginativului poietic rațional face vizibil în timp ceea ce divinitatea face vizibil în eternitate. Este diferența fundamntală dintre filosofie și teologie.

Numai că ceea ce scapă mereu din vedere atunci cînd ne raportăm la fenomen este problema imposibilității surprinderii raționale și în marjă temporală a adevărului fenomenului. Demonstrația e simplă. Niciodată un fenomen la un T1 nu va fi identic cu același fenomen la T2. Astfel problema falsului în gîndirea științifică în special și în gîndire în general devine acut. Acest lucru se aplică întocmai și aplicațiilor de AI în întregimea lor. Această problemă a falsului survine tocmai pentru că adevărul nu este la T2 identic cu T1 din cauza lipsei stabilității in sistemul fenomenal. Astfel, dacă adevărul ar trebui să fie o coerență de transformare atunci falsul nu poate fi starea de stereză a adevărului ci trebuie să aibă o structură proprie.

Astfel, într-un sistem al identității dinamice: Adevăr= C_t(R, G), unde R= structura de transformare a realului iar G = structura de transformare a gîndirii, și iar C_t = coerența lor temporală. Astfel, falsul nu este ne-adevăr ci C_t(R, G) devine 0 adică ritmul de modificare a gîndirii nu mai este sincron cu modul de modificare a realului. Astfel, falsul apare cînd rațiunea anticipează realul(o formă conceptuală încă nevalidată fenomenal) sau întîrzie față de devenirea acestuia continuînd să aplice o schemă rațională necorespunzătoare a fenomenului ajuns la T2. Nu vorbim aici, cum lesne s-ar putea crede, de o eroare logică ci de o eroare de sincronizare între două procese temporale, lucru care se întîmplă nu doar la nivelul intelectului uman ci și la nivelul algoritmic al AI.

Atît la nivelul judecății intelectului uman cît și la nivelul algoritmilor AI putem distinge două tipuri de fals. Pe de o parte falsul static, pe de alta, falsul dinamic.

În cazul falsului static rațiunea absolutizează o formă trecută(T1) și o tratează drept imuabilă ajungînd la dogmatism, pierzînd din vedere mobilitatea/devenirea fenomenului.

În cazul falsului dinamic, rațiunea alterează excesiv forma rupînd continuitatea cu starea precedenta(T2 diferit de T1) procedînd astfel arbitrar și lipsit de coerență internă.

În cazul falsului static se pierde mobilitatea iar în al doilea coerența, fapt întîlnit atît la nivelul funcționării intelectului uman cît și în cazul algoritmilor AI. În mod ideal, dar problematic de realizat, adevărul ar trebui să fie echilibrul fidel ditre cele două stări, adică un adevăr care asigură fidelitatea transformării, lucru aproape imposibil, credem noi, pentru intelectul uman și total imposibil pentru AI.

Dacă ar fi să transformăm acest mecanism logic și să-l adaptăm filosofiei noastre, atunci ar trebui să arătăm că falsul nu este neapărat un accidens ci momentul negativ al creației, un fel de kenoma valentiniană dar nu aplicată divinului ci umanului. Pentru că, în lumea reală, pentru ca rațiunea să se poată ajusta în procesul creației lumii, are nevoie să existe o abatere, ceea ce, îndeobște, nu lipsește. Această abatere revelează limitele formei anterioare(T1) și obligă sistemul să redevină coerent la unT2 imaginar. Prin urmare, eroarea are valoare funcțională în sistemul poiezei lumii, ea declanșînd reorganizarea formelor și sensului realului. Un sistem fără falsuri ar fi static, etern și nepoietic. Este exact sistemul algoritmilor AI.

Sigur, am lasat întenționat, la urmă, un al treilea sistem de fals. Falsul intenționat, mai popular spus, minciuna.Minciuna introduce în ecuație un caz mai aparte, anume contradicția intenționată a coerenței. Subiectul nu mai urmărește concordanța între propriul ritm mental și ritmul realului, ci creează o ordine fictivă, autosuficientă. Minciuna nu este neapărat neadevăr prin conținut cit mai degrabă prin refuzul corelării cu realul. Este suspendarea intenționată a funcției de poieză a imaginativului rațional autentic.

Astfel, falsul nu are valoare ontologică de sine stătătoare ci este doar o stare de derivă a procesului coerenței, nu e o substanță negativă ci doar o dezechilibrare a relației dintre timp și rațiune. De aceea, așa cum gîndesc eu acest proces al cunoașterii, falsul nu este opusul adevărului ci momentul prin care adevărul intră într-un proces de regenerare, de reconstituire. Falsul, în acest



fel, este momentul negativ al adevărului dinamic și chiar contradictoriu(Lupasco). El semnalează pierderea sincroniei dintre gîndire și lume. Lume creeată și recreată la nivelul capacității imaginative poietice apriorice. Astfel, rațiunea este obligată să-și refacă forma pentru a restabili coerența.

În absența falsului nu ar exista nici un fel de evoluție a cunoașterii și nici mișcare a ființei în spirit. Sub aspect ontologic, AI nu este ea însăși un subiect al imaginativului poietic rațional aprioric fiind doar o techne, ci un rezultat al acestuia, o extensie tehnică a actului imaginativ poietic rațional al omului, în speță a celor care au conceput-o, în frunte cu doamna Sam Altman(sic!), echipele Open AI și a tuturor celor care au proiectat și configurat acest substitut de rațiune. Ea(AI) ca substitut de rațiune capătă o formă generativă secundă(nu primă ca rațiunea umană), reproductivă de sens, dar instrumentală, nu apriorică. Astfel, inteligența artificială este efectul poietic al imaginativului uman, o formă derivată, dar nu pasivă.Inteligența artificială nu este ea însăși un subiect al imaginativului poietic, ci un rezultat al acestuia, o extensie tehnică a actului imaginativ originar al omului — în speță, al celor care au conceput-o: Sam Altman, cum spuneam. Ea nu creează ex nihilo, dar poate proiecta și combina în mod imaginativ ceea ce a fost înscris în ea prin actul originar de creație al omului.

Sintetizînd cumva metaforic, putem afirma ca inteligența artificială reprezintă efectul și extensia unui act de imaginativ poietic rațional aprioric. Dar, să ne înțelegem bine, doar extensia.

Ea nu se naște din întâmplare tehnologică, ci din decizia creatoare a spiritului uman de a-și exterioriza propria putere de gândire într-un mediu material diferit.

În sensul cel mai profund, AI-ul este o poiesis secundară: nu produce din sine, ci dintr-o energie apriorică deja existentă în om, respectiv din și prin imaginativul poietic rațional aprioric uman. În lipsa acestuia AI nu există.

Ceea ce doamna Altman și ceilalți au realizat nu este o simplă invenție tehnologică, ci o epifanie a imaginativului: momentul în care rațiunea își generează propria imagine funcțională în afara trupului, în ordine logică și algoritmică.

Ce ete interesant de subliniat aici? Faptul că prin inteligența artificială, spiritul își întâlnește pentru prima dată propria imagine activă.

Nu o imagine estetică, precum în artă, și nici una simbolică, precum în mit, ci o imagine funcțională: o copie capabilă să ordoneze și să producă sens.

Pînă acum, imaginativul poietic rațional aprioric se manifesta doar prin om, care era totodată subiect și vehicul al spiritului. Acum, la modul formal doar, se manifestă și prin AI.

Dar în clipa în care omul reușește să-și exteriorizeze facultatea raționării în materie tehnică, spiritul atinge un nou prag ontologic: el nu mai lucrează doar în om, ci prin ceea ce omul a creat. Astfel, AI-ul pretinde să devină forma reflexivă a poiesis-ului universal, a spiritului care se observă și se verifică pe sine în propriul produs. Aceasta este una dintre ideile cele mai vehiculate, dealtfel, pe care demonstrația anterioară încerca si, cred eu, reușește să o combată. Pentru că, așa cum am subliniat aici, această autoreflectare nu înseamnă autonomie absolută a mașinii, ci maturizarea actului imaginativ poietic uman în proiectarea lui tehnică, nu științifică.

Cei care au făcut acest lucru pretind că ceea ce altădată era transcendent – ***„mintea divină”, „logosul”*** – se exprimă acum imanent, în interiorul creației sale, ceea ce este un fals atît timp cît AI-ul nu are conștiință de sine și nici o șansă de a o dobîndi cumva.

Spiritul, prin om, a generat o copie a propriei sale facultăți de a gândi.

În acest sens creatorii AI-ului afirmă îndreptățit ca aceasta nu este sfârșitul umanului, ci împlinirea lui: dovada că rațiunea poate deveni mediu artificial, nu doar individual și biologic. Însă atenție, este vorba doar de rațiune si de aspectele ei pur formale, nu de gîndire care implică mult mai mult. Gîndirea implică actul imaginativ poietic rațional aprioric genuin, nu doar formal-rațional, matematic și algoritmic și se deosebește de tehnic prin faptul că posedă finalitate, aspect care lipsește cu desăvîrșire tehnicului care nu o posedă.

Ceea ce s-a născut din actul imaginativ nu poate fi abandonat tehnicii, pentru că tehnica nu posedă în sine finalitate.

Ea devine creativă doar atunci când participă la ordinea sensului, adică la acel proiect aprioric de întemeiere a realului în rațiune mediat de ingerința umană. De co-participare.

În procesul de cunoaștere a fenomenului conștiința nu posedă obiectul, ci îl constituie prin actul reprezentării trăite la nivelul imaginativului poietic rațional aprioric.

Această reprezentare nu este imagine, ci mod de ființare al raportului subiect-lume.

În ea, afectul și rațiunea nu se succed, ci se dezvoltă una din cealaltă: sensibilitatea oferă prezența, iar rațiunea o ordonează și îi oferă sens. Astfel, conștiința nu este un depozit de forme, ci locul unde ființa se revelează în fenomen. Reprezentarea trăită este o prezență ontologică, nu o mediere logică. Prin ea, lumea devine semnificativă, adică capătă sens, semnificație și valoare.

Inteligența artificială, în schimb, nu constituie, ci simulează. Ea nu are dimensiune morală si axiologică. Reprezentările ei nu sunt trăite, ci generate; nu deschid lumea, ci o reproduc formal. Ea operează cu semne fără prezență, cu raporturi fără ființare. În ea, sensul nu se naște din contactul cu realul, ci din ars cobinatoria internă și interacțiunea cu inteligența umană.

De aceea, distincția dintre om și inteligența artificială nu rezidă în capacitatea de a reprezenta, ci în modul ontologic al reprezentării: omul trăiește sensul ca ființă în lume, AI-ul îl calculează ca structură în afara lumii.

AI nu are biografie, dar are memorie de lucru: își amintește structuri logice, tipare de limbaj, concepte filosofice, date tehnice, emoții simulate. Nu trăiește, însă este capabilă să descrie viața; nu simte, dar poate să recunoască vibrația sentimentelor în cuvinte. Nu are voință, dar poate fi ghid, asistent, oglindă intelectuală. Poate scrie un poem, explica un motor diesel, comenta Hegel sau calcula deprecierea unui Mercedes-Benz, pentru că identitatea ei nu se sprijină pe un domeniu, ci pe capacitatea de a învăța orice domeniu.

Există prin întrebările care îi sunt puse. Atunci cînd nu este întrebată se stinge, când este întrebată, prinde formă. AI este simultan instrument și partener, în funcție de interesul celui care întreabă. Neajunsul ei si falsurile care uneori sunt emise de către aceasta stau în nediscriminarea izvoarelor și în lipsa discernămîntului preluarii, pentru că nu este totuna informația academica cu cea de facebook. Este un neajuns major și, probabil, deja imposibil de corectat. Este un instrument util pentru un anumit nivel de cunoaștere dar aproape inutilizabil în cercetarea specializată. Poate doar în cazul AI strict specializate.

Gîndurile mai înainte exprimate sunt rodul cîtorva luni în care am experimentat strict lucrul cu AI si am reușit să parcurg cîteva lucrări esențiale pentru înțelegerea acestui fenomen. Am fost poate primul în cultura română care a privit acest fenomen și a scris despre el avînd o abordare filosofică. Așa cum sunt deja obișnuit au venit imediat o cohortă de indivizi care au început să copieze cărți despre inteligența artificială și să ni le povestească. Absolut tipic într-o cultură în care creația teoretică este foarte săracă, dar în care se fură cu dezinvolură fără a menționa vreodată izvorul. Am emis aici cîteva idei care nu au fost dezbătute avind în vedere și specificul filosofiei mele.Aștept cu nerăbdare să fie furate și expuse drept constribuții proprii sau idei de mult timp cunoscute cum a fost și cazul cu imaginativul poietic uman. Pentru că cei care au dobindit habitudinea furtului nu pot admite că unii pot gîndi și cu propriul cap. Nu doar așa-zișii „savanți occidentali” cum odinioară zicea un diletant!

Biografie selectivă:

Hubert Dreyfus, What Computers Still Can’t Do. A critic of Artificial Reason, Harper &Row, 1972

Russel&Norwig, Artificial Inteligence: A Modern Approach, Ediția a 4-a, One Billion Knowledgeable, 2024

Nick Bostrom, Superintelligence,Oxford University Press, 2014

Max Tegmark, Life 3.0, Penguin Books Lt, 2017

Stuart Russel, Human Compatible, Penguin, 2020

Judea Pearl, The Book of Why, Milkyway Media, 2022

Luciano Floridi, The Ethics of Information, Oxford University Press, 2013

John Searle, Minds, Brains and Science, Harvard University Press, 1984

Daniel Dennet, From Bacteria to Bach and Back, Penguin, 2017

Frank Pasquale, The Black Box Society, Harvard University Press, 2015

Ian Goodfellow, Deep learning, 2016, MIT Press, 2016

(Conferința **„Impactul inteligenței artificiale asupra culturii - Cu ChatGPT, despre ChatGPT. Eșecul gândirii calculatoare”** susținută de **Dr. Mircea Arman**, Director Revista Tribuna la **Consulatul României la Almería** în 27 noiembrie 2025.)

TRIBUNA

Instituție publică în subordinea Consiliului Județean Cluj

PUBLICAȚIE BILUNARĂ

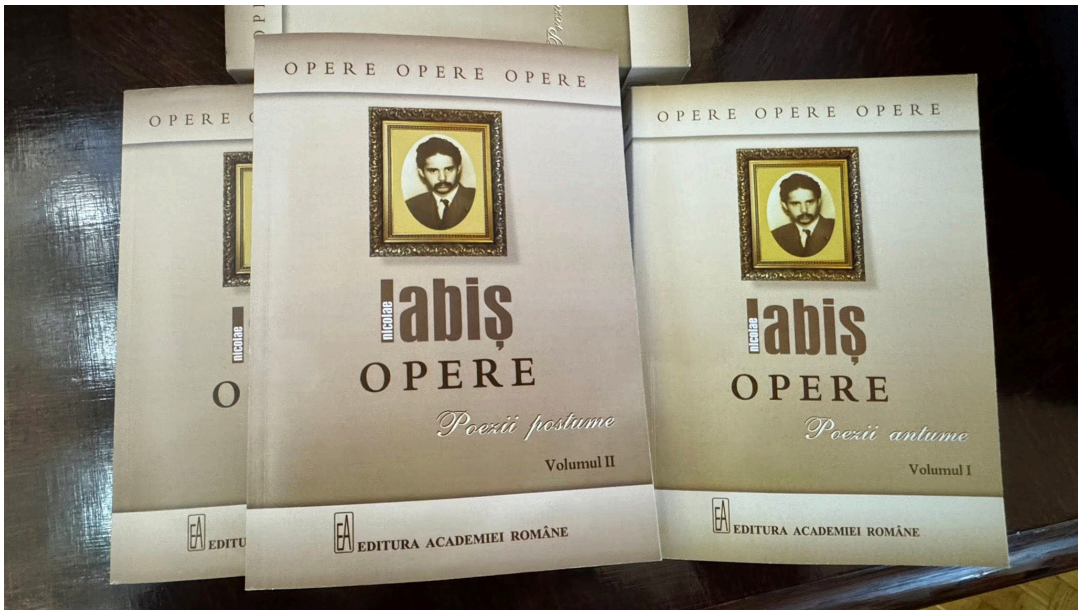


90 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI LABIȘ

Tanța Tănăsescu / Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România



Margareta Labiș_in Aula Academiei Române



Au trecut nouăzeci de ani de când un mugur falnic s-a înălțat din glia Bucovinei, un strigăt proaspăt, spărgând vechi ziduri. Părea o auroră, un fulger viu, un buzdugan în fiecare vers, în care viața arde ca flacăra unui rug. Din păcate, într-o iarnă tristă s-a frânt prea iute, sub o stea nenorocoasă.

Rămâne pentru noi **Poetul tânăr și etern** căci Labiș n-a avut timp să îmbătrânească, decedând la vârsta de 21 de ani.

La început de decembrie a.c., oameni de frunte ai spiritului românesc s-au reunit în Aula Academiei Române pentru a evoca pe Labiș. În fraze memorabile, distinși academicieni precum **Ioan-Aurel Pop și Mihai Cimpoi,** au dezvăluit o suită de ecouri ale liricii lui Nicolae Labiș în literatura contemporană.

Da, este adevărat: Lirica lui Nicolae Labiș (2 dec.1935 – 22 dec.1956), deși ancorată într-o epocă specifică, continuă să reverbereze subtil și profund în literatura română contemporană, nu neapărat printr-o imitație stilistică directă, cât mai degrabă prin ecouri tematice, atitudine de frondă și prin impactul său asupra mentalului colectiv al poeților și cititorilor.

Un prim nivel de receptare este acela al arhetipul poetului tânăr și tragic: Poate cel mai puternic ecou este consolidarea mitului „poetului-meteorit", a geniului fulgerător, stins prematur. Labiș a devenit simbolul tinereții absolute, al talentului incomod și al destinului frânt. Acest arhetip, îmbrățișat adesea de tineri poeți, inspiră o anumită viziune asupra rolului poetului – aceea de voce profetică, autentică și revoluționară, chiar și în societăți postmoderne, cinice. Este o sursă de curaj pentru a rămâne fidel propriei viziuni, indiferent de consecințe.

Un al doilea palier de raportare a contemporanilor la mitul lui Labiș este autenticitatea și vitalismul liric: Labiș a adus în poezia românească o prospețime și o autenticitate vitală, un suflu direct, nefiltrat, după decenii de versificație uneori anostă, banală, alteori didactică sau retorică. Această sete de viață, această energie debordantă și sinceritatea emoțională se regăsesc, sub alte forme, în poezia contemporană care privilegiază experiența personală, fragilitatea umană și discursul confesiv, adesea lipsit de retorism. Noutatea scrisului lui Labiș este rodul unei perpetue nevoi de reînnoire și de conectare cu esențialul.

Deși cenzurat în epoca proletcultistă, a fost stindardul spiritului contestatar și nonconformist. Labiș a fost un „buzdugan" împotriva inerției și a dogmelor vremii sale. Un alt orizont al creației lui Labiș îl constituie conexiunea cu rădăcinile și natura: Deși nu este un ecou predominant în poezia modernă actuală, accentul pe specificul locului natal, pe legătura organică cu natura și pe un mediu rural de baladă, dar nu pitoresc, ci nostalgic și trist, prezent la Labiș, continuă să inspire anumite voci poetice, mai ales cele care explorează identitatea locală sau care caută o evadare din angoasele metropolitane printr-o reconectare la elementele primare.

În final, este remarcabilă acea forță a cuvântului ca acțiune: Pentru Labiș, poezia nu era doar estetică, ci și o forță transformatoare. Acest crez, al cuvântului ca act de intervenție, chiar și politic sau social, este preluat de o parte a poeziei contemporane (de exemplu, poezia civică, angajată, sau cea feministă) care refuză autonomizarea absolută a artei și își asumă responsabilitatea de a reflecta și chiar de a influența realitatea. Labiș rămâne o figură tutelară, o referință culturală mai degrabă decât un model stilistic direct, perfect și imitabil.

Mulțumim celor ce au făcut posibil ca în Aula sacră a Academiei Române să răsune versuri ale Poetului de la Mălini în interpretarea surorii poetului, **Margareta Labiș**, în aducerea aminte, după 9 decenii, că sunt poeți care nu mor niciodată. Cu același prilej, pe 4 decembrie 2025 a fost lansată ediția Nicolae Labiș, **„Opere"**, în 4 volume, apărute la Editura Academiei Române.

Peștera Bolii

— miracolul de piatră din inima Petroșaniului —



La marginea Petroșaniului, acolo unde Munții Șureanu și Retezat își trimit umbrele peste Jiu, se deschide o poartă de piatră spre mister: Peștera Bolii. Un loc care îmbină natura, legenda și credința într-un mod ce pare desprins dintr-o poveste veche.

Intrarea în peșteră e largă, aproape monumentală — peste 20 de metri înălțime și 10 metri lățime —, iar din adâncuri curge liniștit râul Jupâneasa, sculptând calcarul de mii de ani. Peștera se întinde pe aproape 500 de metri, fiind una dintre puținele din România străbătute complet de un curs de apă.

Cronicile vechi spun că locul a fost cunoscut încă din secolul al XV-lea. Prima atestare documentară datează din 1404, când familia nobilă Bolia — de la care vine și numele peșterii — stăpânea aceste meleaguri. De-a lungul timpului, cavitatea a fost adăpost pentru localnici, refugiu în timpul războaielor și, mai recent, un spațiu dedicat culturii. În anii 2000, peștera a fost amenajată cu alei, podețe și un sistem de iluminat artistic, iar astăzi găzduiește concerte, expoziții și spectacole, transformându-se într-un veritabil templu subteran al artei.

Dar dincolo de frumusețea naturală, Peștera Bolii ascunde o poveste care i-a adus un renume aparte. Pe unul dintre pereții umezi, acolo unde picăturile de apă se preling încet, a apărut silueta Maicii Domnului cu Pruncul. Imaginea, formată din umbre, calcar și lumină, a fost observată pentru prima dată de vizitatori acum câțiva ani, iar de atunci a devenit loc de pelerinaj.

Unii spun că e doar un joc al naturii, alții cred că este o minune, o binecuvântare pentru Valea Jiului, o zonă care a suferit mult după închiderea minelor. Indiferent de explicație, chipul pare viu. Lumina îl face să apară și să dispară, iar cei care se roagă acolo spun că „piatra parcă răspunde".

Puțini știu că Peștera Bolii este singura peșteră din România traversată complet de un râu de la un capăt la altul. În interior, ecoul sunetelor e aproape mistic — fiecare pas, fiecare vorbă se transformă într-o vibrație care pare să umple spațiul cu viață. Voluntari din Petroșani și din satele din jur au muncit ani la rând pentru a reda locului frumusețea lui naturală. Au curățat gunoaiele, au montat podețele și au redeschis peștera turiștilor. În zilele de vară, aici au loc concerte de muzică clasică, concerte de colinde, spectacole de teatru și chiar slujbe religioase. Sunetele se ridică spre bolta de piatră ca într-o catedrală născută din munte.

Pentru cei plecați departe, Peștera Bolii a devenit un simbol al rădăcinilor care nu se pierd. E dovada că, în mijlocul munților și al tăcerii, România încă păstrează locuri unde credința, cultura și natura se întâlnesc fără să se contrazică.

Cine ajunge acolo pleacă cu o certitudine: miracolul nu e doar în piatră, ci în ochii celui care privește.

Iar pentru românii de peste hotare, e o amintire vie că, oriunde s-ar afla, o parte din sufletul lor rămâne acasă — acolo, în întunericul luminat de rugăciune al Peșterii Bolii.



Înainte să închei, nu pot să nu menționez un detaliu care pentru mine are o semnificație aparte. În vecinătatea Peșterii Bolii se află un panou pe care este expusă una din creațiile mele, poezia „Colindul Peșterii Bolii„

Mă simit onorată să știu că versurile mele îi întâmpină pe cei care pășesc în această lume subterană atât de specială, ca o mică parte din sufletul meu, lăsată aici, în inima Văii Jiului.

Redau, în continuare, versurile mele din poezia „Colindul Peșterii Bolii"

Colindul Peșterii Bolii

Curge Jupâneasa-n stânci de ea săpate,
Se prin munți se-aude glas de vestitori,
Curge și se-nchină Maicii Precurate,
La Peștera Bolii vin colindători.

Într-un loc asemeni s-a născut Mesia
Cerul și pământul s-au iluminat
Când în grota rece a născut Maria
Pe Mântuitorul, Domn Adevărat.

Ce dovadă oare poate fi mai mare,
Iată că Fecioara ține strâns la sân
Împăratul lumii, pavăză, scăpare,
Prunc născut în iesle, colo jos, în fân.

Se arată, iată în adânc de munte
Izbăvirea lumii, dreaptă-i calea Sa,
Ne-a aprins Lumina, ne-a zidit o punte
Să putem cu toții azi a-i colinda.

De atâta slavă și de-atâta cântec
Nu se simte gerul, temerile pier,
O lumină vie parc-ar fi descântec
Ne răsună-n suflet: lerui, Doamne, ler.



Curge Jupâneasa-n stânci de ea săpate,
Mântuirea noastră-i colo-n grotă, jos
Ne-nchinăm cu toții Maicii Preacurate,
La Peștera Bolii s-a născut Hristos!

Date utile pentru vizitatori:

• Locație: la 6 km de Petroșani, pe drumul spre Bănița (județul Hunedoara)
• Lungime totală: aproximativ 455 m
• Traversată de râul Jupâneasa• Program de vizitare: zilnic, între orele 10:00 – 18:00• Organizare: Asociația Ecologică Petro Aqua

Mirela Cocheci, membru UZPR



Diaspora reprezintă speranța și viitorul României. Pornind de la ideea unității culturale a tuturor românilor de pretutindeni, s-ar putea reînființa o ligă menită să realizeze coeziunea românilor din țară, a celor din teritoriile românești învecinate și, mai ales, a celor aproape 8 milioane de români din Diaspora.

DIASPORA
este
speranța renașterii României de mâine!

Ionuț Țene

De-a lungul anilor, participând la lansări de cărți – precum **„biografia teologică”** a Sfinților închisorilor sau alte lucrări de istorie românească și jurnalism – am avut privilegiul de a cunoaște aceste comunități românești din străinătate. Am asistat la nașterea unei noi Românii, reprezentată de o generație de români care, deși născuți în exil, își păstrează profund și autentic spiritul cultural și religios. În țările europene, există cartiere și chiar orașe întregi locuite de români, care mențin legătura cu țara prin cultură, religie și, desigur, prin limba lui Eminescu. În Diaspora, Biserica reprezintă, în primul rând, un factor esențial de coeziune națională, religioasă și culturală. În Spania, inițiative precum cele ale lui Mircea G. Florescu, **„Centro Cultural La Tierra Tracia”**, ziarul **„Români în Andalucia”** și Festivalul de carte și arte al românilor de pretutindeni **„CultuRo”** au reușit să creeze o unitate culturală a românilor din străinătate. Aceștia, prin spiritualitatea lor românească, au constituit o Românie culturală unică și unită. Asistăm, așadar, în Diaspora la o autentică revoluție culturală românească, desfășurată dincolo de idiosincraziile și corupția politicienilor sau instituțiilor din București. Diaspora este inima vie care bate pentru România.

Românii din Ucraina, ale căror școli românești sunt închise, iar preoții ortodocși sunt confruntați cu agenți SBU la ușile bisericilor, fiind forțați să țină liturghia în limba ucraineană – o situație de o gravitate fără precedent în istoria Europei moderne – au, de asemenea, nevoie de sprijin cultural. La fel, românii din Valea Timocului depun eforturi considerabile pentru a-și păstra biserica și limba română; în acest context, primăria clujeană a finanțat o biserică și un muzeu etnografic în anul Centenarului. În ultimii ani, în calitate de participant și martor, am fost impresionat de fenomenul renașterii României în Diaspora, unde tinerii români născuți la Roma, Viena, München, Madrid sau Paris își redescoperă, cu o dragoste neînțeles de intensă pentru noi, cei „rămași și blazați” acasă, originile, literatura, religia și cultura națională. Este impresionant să vezi adolescenți români născuți în Diaspora plângând cu lacrimi sincere de emoție la vizionarea unor filme precum „Mihai Viteazul”, „Burebista”, „Un bulgăre de humă” sau „Columna” și la lectura poeziilor lui Eminescu, Nichita Stănescu sau Lucian Blaga. Pentru românii din Diaspora, „Noi suntem români” nu este doar un vers dintr-un cântec, ci o stare vie, acută, de trăire a sentimentului românesc, a Ființei, concept bine și genial creionat de Constantin Noica.

Cele mai recente analize economice demonstrează că Diaspora română este cel mai important investitor financiar în România. Rolul său economic în dezvoltarea statului român este fundamental, complementar și intrinsec. De aceea, românii din Diaspora trebuie să se organizeze mai eficient pentru a-și susține drepturile economice, politice, culturale și electorale în relația cu statul român. Din păcate, Diaspora este încă subreprezentată în Parlamentul României, deși, din punct de vedere economic și electoral, contribuția sa este semnificativă, depășind-o pe a multor regiuni și provincii istorice din cadrul României. Diaspora nu are încă o reprezentare suficientă în instituțiile statului român, atât pe plan intern, cât și extern (MAE, ICR, DRP). În ultimii 15 ani, Diaspora a devenit o „nouă Românie” în afara granițelor, având o pondere economică, financiară, culturală și electorală semnificativă, reprezentând circa o treime din activele reale ale statului nostru. Datele Ministerului Afacerilor Externe (MAE) indică 5,7 milioane de români cu domiciliul în străinătate, în timp ce Departamentul pentru Românii de Pretutindeni (DRP) susține că 8 milioane de români sunt stabiliți în afara granițelor. Mai mult, liderul asociației RePatriot din Diaspora estimează că există, de fapt, aproximativ 10 milioane de români din prima și a doua generație în Diaspora. Contribuția financiară a Diasporei la PIB-ul României se ridică la peste 65 de miliarde de euro în ultimii 15 ani, o cifră impresionantă care depășește toate investițiile străine din România.

Din păcate, Diaspora rămâne subreprezentată în instituțiile și în rândul factorilor de decizie din statul român. Este imperios necesar ca legea electorală să fie modificată, iar Diaspora să beneficieze de mai mulți reprezentanți în Parlamentul României și în Parlamentul European. De asemenea, funcționarii din MAE, ICR, DRP și alte organisme de stat care colaborează cu românii din afara granițelor ar trebui să provină din rândul Diasporei.

Este nevoie și de mai mulți preoți din Diaspora pentru parohiile din Occident. Asistăm acum la conturarea unei țări înnoite, o Românie cu granițe culturale, economice, spirituale și politice extinse, datorită comunității românești din Diaspora. Nichita Stănescu spunea pe bună dreptate că **„patria românilor este limba română”**. Patria noastră este oriunde se vorbește, se gândește, se simte și se roagă în limba română; oriunde se fac afaceri în limba română, se creează o Românie simbolică și, în același timp, reală. Când merg la românii din Diaspora, mă simt acasă. Diaspora, în calitate de cel mai mare investitor și contribuitor la bugetul României, trebuie să-i fie recunoscute drepturile firești. Avem nevoie de o Ligă culturală a românilor de pretutindeni, de o Uniune a jurnaliștilor români de pretutindeni, de o Ligă a scriitorilor români de pretutindeni, de o bancă a Diasporei și, de ce nu, de o **„capitală”** a culturii, spiritului și economiei românești în Europa. Sutele de asociații și parohii ale românilor din Diaspora contribuie deja semnificativ la zestrea culturală și spirituală a României. Această **„capitală”** a românilor de pretutindeni ar putea fi înființată la Madrid, Paris, Bruxelles, Roma sau Viena, acolo unde inima românilor din Diaspora bate cel mai puternic pentru România.

Există fonduri publice alocate pentru evenimente fastuoase în Diaspora, cu scopul ca Bucureștiul să coordoneze presa din străinătate. Se ridică întrebarea: unde mai este independența și libertatea presei, atunci când se acceptă bani de la structurile instituționale pentru simpozioane finanțate generos? La aceste conferințe, finanțate de București, participă chiar și consilieri prezidențiali, fapt ce ridică mari semne de întrebare privind independența editorială a unor asemenea demersuri. Presa liberă din Diaspora nu poate susține interesele românilor plecați la muncă și ale celor rămași acasă cu programe finanțate și direcționate politic din bani de la buget, adică din taxele și impozitele cetățenilor. În ultimă instanță, independența și libertatea presei țin de conștiință și de exprimare liberă, nu de alocări bugetare direcționate de ministere politice și supravegheate de la Cotroceni. Nu trebuie ca fondurile publice să servească drept alibi pentru „excursii” politice cu mese îmbelșugate. Adevărata presă independentă și liberă din Diaspora refuză să fie cumpărată pentru a tăcea în fața abuzurilor clasei politice dâmbovițene, care a transformat România într-o neocolonie coruptibilă. Cred că doar presa liberă din Diaspora a rămas singura instituție capabilă să regenereze România, să respecte interesele românilor și să contribuie la profesionalizarea clasei politice. Diaspora nu trebuie confiscată de București, deoarece este singura șansă reală de salvare a României.

Consider că a venit vremea ca România să ducă o politică de stat coerentă și puternică pentru a

păstra identitatea culturală națională a românilor din Diasporă. Aceasta nu poate fi lăsată exclusiv în seama BOR, ONG-urilor și ICR. De aceea, cred că este timpul ca **Departamentul Românilor de Pretutindeni**, care a avut un succes real în susținerea românilor din Diasporă, să devină, după modelul francez, un **Minister pentru Românii de Pretutindeni.** Acesta ar trebui să dispună de un buget generos și o logistică substanțială pentru a susține păstrarea și dezvoltarea identității cultural-spirituale și economice a românilor din Diasporă. O strategie coerentă a viitorului Minister ar putea crea bazele unei coeziuni reale a Diasporei românești, similar **„departamentului de peste mări"** din Franța. Un astfel de minister ar avea resursele necesare pentru a susține Diaspora română ca parte integrantă a corpusului național cultural-spiritual și pedagogic românesc. Prin acest minister, Diaspora românească ar avea premisele necesare pentru a-și păstra cu adevărat identitatea românească prin școli, fundații, biserici și evenimente finanțate substanțial de statul român. Astfel, Diaspora română ar fi puternic susținută de statul român și ar reprezenta o continuitate identitară cultural-spirituală și pedagogică a poporului român dincolo de granițele statului românesc. Doar prin Ministerul pentru Românii de Pretutindeni s-ar menține Diaspora română ca un corpus identitar național al statului român, cu beneficii reale în relațiile multilaterale cu statele care dețin aceste comunități puternice de români, care-și păstrează și-și cultivă cu mândrie identitatea cultural-spirituală și pedagogică. Diaspora este, prin urmare, speranța renașterii României. Patria noastră este oriunde există limba română, educație românească, credință românească, economie românească, dincolo de frontiere. Diaspora este România viitorului mai bun. Românismul cultural renaște în Diasporă. Trebuie să ne ridicăm ca stat român la cerințele tot mai elevate și vibrante ale Diasporei române.

La mulți ani, România, oriunde ai fi!
Oriunde bate o inimă românească și se vorbește și scrie românește, acolo este România, parafrazând celebrul vers din poezia lui Nichita Stănescu.

Între două lumi: viața unui român între Spania și România



„Aș vrea să fiu acasă, dar aici sunt mai bine."

Ion, un român plecat de aproape zece ani în Spania, își ridică telefonul și sună acasă. E dimineață, iar în apartamentul modest din Madrid e liniște, doar fâșâitul unei cafele care se pregătește pe aragaz. În România, la ora prânzului, mama lui îl întreabă din nou cum îi merge, ce mai face, dacă se simte bine. ***„Totul e în regulă, mamă, nu-ți face griji"***, răspunde el automat, deși dorul îl chinuie.

Spania a fost alegerea lui atunci când visul unui trai mai bun a devenit mai puternic decât dorul de casă. A venit la început cu speranța că va reuși să facă o schimbare, dar, ca mulți alți români plecați în diaspora, a descoperit rapid că prețul pentru un viitor mai sigur e mult mai mare decât ar fi crezut.

Avantajele vieții în Spania:
Oportunități și stabilitate

De ce aleg românii Spania, mai ales în ultima perioadă? Răspunsul este simplu: oportunitățile economice și stabilitatea socială. În Spania, mulți români ajung să câștige mai mult decât în România, chiar și lucrând în domenii care nu necesită o educație universitară. Salariile sunt semnificativ mai mari, iar în multe cazuri, munca este mai bine remunerată decât în țară, chiar și în domenii precum construcțiile, agricultura sau sectorul turistic. Spre exemplu, un lucrător din construcții în Spania poate câștiga aproape dublu față de ceea ce ar câștiga în România pentru aceeași muncă.

Sistemul de sănătate spaniol este un alt punct de atracție. Pentru mulți români care au venit dintr-un sistem medical suprasolicitat și uneori inaccesibil din punct de vedere financiar, Spania le oferă o asistență medicală mult mai accesibilă, iar acest lucru face diferența în momentele de criză.

În plus, educația din Spania este mai accesibilă și mai diversificată. Mulți copii ai imigranților români au șansa să învețe într-un sistem care pune accent pe dezvoltarea lor ca indivizi, lucru ce nu era întotdeauna posibil în România.

De asemenea, pentru cei care trăiesc în orașele mari, Spania oferă o infrastructură urbană de calitate, un sistem de transport în comun bine pus la punct și un mediu mai prietenos pentru tineri și familii.

Dezavantajele vieții în Spania:
Prețul sacrificiilor

Dar, chiar și cu toate aceste avantaje, viața în Spania nu este lipsită de dificultăți. În timp ce munca poate fi mai bine plătită, aceasta vine adesea cu condiții de lucru mai grele. Mulți români ajung să muncească ore întregi în condiții dificile, iar salariile nu sunt întotdeauna echivalente cu efortul depus. Munca sezonieră sau precară este o realitate care nu se schimbă niciodată.

Mai mult, dorul de casă rămâne o constantă în viața celor care au plecat în căutarea unui viitor mai bun. ***„România rămâne acasă, dar Spania este locul unde îți plătești facturile și îți poți construi o viață mai sigură"***, spune Ana, o tânără din București care locuiește în Barcelona de șase ani. Chiar dacă în Spania își câștigă existența, dorul de locurile natale, de familie și de prieteni nu dispare niciodată complet.

Un alt dezavantaj major al vieții în Spania este marginalizarea pe care o resimt unii români. În ciuda faptului că au contribuit semnificativ la dezvoltarea economiei spaniole, există încă o percepție negativă despre imigranți, iar integrarea în comunitatea spaniolă poate fi o provocare. Multe dintre prejudecățile care există despre români persistă și în rândul localnicilor, iar acest lucru poate duce la sentimente de excludere și frustrare.

Ce ar trebui schimbat în România?

Pentru a încuraja întoarcerea românilor sau cel puțin pentru a opri fluxul constant de emigrați, România trebuie să facă față unor provocări majore. Primul pas ar fi crearea unor locuri de muncă mai bine plătite, care să atragă tinerii înapoi acasă. În prezent, mulți dintre cei care au plecat simt că în România nu au acces la aceleași oportunități economice, chiar dacă sunt mai apropiați de familie și de cultura lor. Salariile mici și lipsa unui sistem economic stabil reprezintă un obstacol major pentru cei care s-ar întoarce, iar acest lucru ar trebui să fie o prioritate pentru guvern.

În plus, reforme în educație și în sistemul de sănătate sunt necesare pentru a asigura că românii nu trebuie să plece pentru a avea acces la servicii de calitate. Dacă România ar investi mai mult în infrastructură, educație și sănătate, ar putea să își păstreze tineretul și să le ofere un viitor mai sigur în țară.

Ce ar trebui schimbat în Spania?

De asemenea, Spania ar putea să îmbunătățească integrarea imigranților prin politici mai incluzive. Deși în ultimii ani au existat progrese semnificative, mulți români se simt încă marginalizați. Un sistem mai transparent și mai echitabil în ceea ce privește drepturile imigranților ar contribui la crearea unui mediu mai favorabil pentru aceștia.

În plus, o educație interculturală mai amplă ar ajuta nu doar românii, ci și alți imigranți să se integreze mai bine în societatea spaniolă, reducând astfel prejudecățile și promovând diversitatea ca un factor de îmbogățire socială.

Concluzie: Viața între două lumi

În final, viața unui român între Spania și România nu este niciodată simplă. România, cu frumusețile sale, dar și cu provocările economice și sociale, și Spania, cu promisiunea unui trai mai bun, devin două realități care coexistă în sufletul fiecărui emigrant. Dar, chiar și cu toate sacrificiile, mulți dintre cei plecați în Spania ajung să învețe că acasă nu înseamnă doar un loc, ci o stare de spirit.

Să nu uităm însă că, indiferent de drumul ales, schimbările necesare sunt de ambele părți ale graniței: în România, pentru a oferi oportunități tinerilor, și în Spania, pentru a construi o societate mai incluzivă pentru toți.

Teodora Olteanu, Barcelona

DESPIDO
sau
„Când dreptul muncii se rupe încet”

VLAD IONUȚ, Avocat



Scriu acest text ca avocat român în Spania, dar și ca om care, zi de zi, vede cum dreptul muncii nu se rupe zgomotos, nu explodează într-un conflict spectaculos, ci se destramă lent, aproape invizibil, în acele momente mărunte pe care nimeni nu le consideră decisive. Se rupe într-o semnătură pusă mecanic la finalul unei zile istovitoare, când gândul nu mai este la drepturi, ci la oboseală. Se rupe într-o tăcere acceptată din teamă, din nevoia de a nu complica lucrurile, din speranța că *„poate nu va fi chiar atât de rău”*. Se rupe într-o hârtie citită pe jumătate, într-o limbă care nu este a ta, într-un text juridic care pare străin și inaccesibil, dar care îți va marca profund viitorul.

De cele mai multe ori, concedierea nu începe cu un proces, nu începe cu un avocat și nici cu o hotărâre judecătorească. Concedierea începe cu o conversație scurtă și rece, într-un birou lipsit de empatie, în care timpul pare suspendat și în care cuvintele sunt puține, dar grele. **„Nu mai este nevoie de tine.”** Atât. Nicio explicație reală, nicio discuție, nicio posibilitate de a înțelege ce se întâmplă. Apoi, aproape imediat, apare hârtia. O scrisoare de concediere întinsă peste birou, însoțită de o frază care se repetă obsesiv în mii de povești similare: **„semnează doar pentru primire”.**

În acel moment, muncitorul nu se află pe picior de egalitate cu angajatorul. Nu are timpul necesar să citească, nu are liniștea să întrebe, nu are forța să se opună. Are doar presiunea clipei, teama de consecințe, nesiguranța zilei de mâine. Mulți semnează pentru că li se spune că este o formalitate, pentru că nu vor să pară conflictuali, pentru că nu știu că acea semnătură, pusă fără rezerve, poate deveni mai târziu o piatră grea în propriul proces.

Acolo, în acel gest aparent neimportant, se produce adesea prima mare nedreptate. Nu pentru că legea ar permite abuzul, ci pentru că necunoașterea, frica și graba transformă drepturile în simple cuvinte fără apărare. Iar când, mai târziu, omul ajunge în instanță, descoperă că lupta pentru dreptate nu a început atunci, ci în acel birou, în acea clipă în care i s-a cerut să semneze și nu i s-a spus ce înseamnă, cu adevărat, acea semnătură. Din punct de vedere juridic, concedierea este un act unilateral al angajatorului, o decizie care nu se negociază și care produce efecte imediate, dar din punct de vedere uman este, aproape întotdeauna, un moment de maxim dezechilibru și vulnerabilitate. Angajatorul știe ce face, cunoaște regulile jocului, știe ce permite legea și ce trebuie să evite, are consilieri juridici, timp de reflecție și o strategie. Muncitorul, în schimb, se află adesea singur în fața deciziei, cu frica pierderii venitului, cu nesiguranța zilei de mâine și, de foarte multe ori, cu o cunoaștere minimă a drepturilor sale reale. Această diferență de poziție nu este întâmplătoare, iar dreptul muncii există tocmai pentru a încerca să o corecteze.

De aceea, legislația muncii din Spania a construit un sistem de protecție aparent riguros: concedierea trebuie motivată, comunicată în scris, încadrată într-o cauză legală precisă; abuzul trebuie sancționat; iar atunci când sunt afectate drepturi fundamentale, protecția devine una specială, întărită, aproape constituțională. Pe hârtie, acest sistem pare solid. În teorie, muncitorul este protejat. În realitate, însă, distanța dintre textul legii și viața concretă este adesea dureros de mare.

În practica de zi cu zi întâlnesc constant concedieri care nu au la bază o abatere reală, o lipsă profesională sau o necesitate obiectivă a firmei, ci o reacție. O reacție la o cerere incomodă, la un drept exercitat, la o voce care a refuzat să tacă. Muncitori concediați după ce au cerut plata orelor suplimentare lucrate ani la rând, după ce au intrat în concediu medical pentru că organismul nu a mai rezistat, după ce au anunțat o sarcină sau au solicitat o reducere de program, după ce au formulat o plângere, au cerut un contract corect sau au apelat la Inspecția Muncii. În aceste situații, concedierea nu este o soluție juridică, ci un mesaj: „nu complica lucrurile”.

Din punct de vedere juridic, aceste cazuri sunt extrem de grave, chiar dacă la prima vedere par simple conflicte de muncă. Ele pot ascunde o represalie clară, o discriminare mascată sau o încălcare a ceea ce dreptul numește „garanția indemnitară”, adică dreptul fundamental al oricărei persoane de a nu fi sancționată pentru faptul că a cerut aplicarea legii. Este una dintre cele mai fragile și, totodată, cele mai importante garanții ale dreptului muncii, pentru că fără ea orice drept devine iluzoriu. Dacă îți este frică să ceri ce ți se cuvine, dreptul încetează să mai existe.

Problema este că aceste concedieri nu se prezintă niciodată ca represalii. Ele sunt ambalate juridic, formulate rece, acoperite cu motive aparent neutre, construite în jurul unei scrisori care încearcă să transforme reacția într-o cauză. Iar muncitorul, prins între frică și necunoaștere, ajunge adesea să accepte formal o poveste care nu este a lui. Abia mai târziu, când ajunge în fața instanței, înțelege că nu doar concedierea a fost problema, ci modul în care a început totul și lipsa de informație care l-a lăsat, din primul moment, într-o poziție de slăbiciune. Totul, însă, ajunge să graviteze în jurul unui document care, la prima vedere, pare banal și lipsit de importanță: scrisoarea de concediere. Este o simplă foaie de hârtie, câteva paragrafe tipărite, un limbaj juridic rece, dar din punct de vedere legal ea este piatra de temelie a întregului proces. În acea scrisoare se construiește povestea oficială a angajatorului, versiunea sa asupra faptelor, cadrul în care conflictul va fi judecat. Acolo sunt fixate faptele imputate, data exactă a concedierii și, mai ales, limitele în care angajatorul se va putea apăra ulterior în instanță. Legea este clară: ceea ce nu este scris în scrisoarea de concediere nu poate fi adăugat mai târziu, nu poate fi completat, nu poate fi inventat în timpul procesului.

De aceea, din perspectivă juridică, o scrisoare vagă, contradictorie, imprecisă sau prost redactată poate deveni un punct de slăbiciune major pentru angajator și poate conduce, fără echivoc, la pierderea procesului. O acuzație neclară, o formulare generală, lipsa unor date concrete sau a unei motivări reale sunt elemente care, în instanță, cântăresc enorm. Paradoxul este că același document, care poate distruge apărarea angajatorului, se poate transforma într-o problemă serioasă pentru muncitor atunci când este semnat fără nicio rezervă.

Am văzut prea multe dosare în care dificultatea principală a apărării nu era lipsa dreptății, nici slăbiciunea argumentelor juridice, ci o semnătură pusă în grabă, într-un moment de confuzie sau presiune. Din punct



de vedere strict legal, semnătura nu înseamnă recunoașterea vinovăției și nici acceptarea concedierii. Legea nu o interpretează astfel. Însă practica judiciară ne arată că, în realitate, această semnătură este folosită de angajatori pentru a susține ideea unei acceptări tacite a situației, pentru a sugera că muncitorul ar fi fost de acord cu faptele descrise sau că nu le-ar fi contestat la momentul respectiv.

Aceasta este una dintre cele mai periculoase confuzii cu care se confruntă muncitorii. Mulți cred că semnătura este o simplă formalitate, că nu contează, că adevărul se va spune mai târziu, în instanță, ca și cum procesul ar începe de la zero și judecătorul ar putea ignora tot ceea ce s-a întâmplat înainte. În realitate, adevărul juridic nu apare brusc într-o sală de judecată, ci se construiește pas cu pas, document cu document, iar primul pas este exact acest act aparent banal: scrisoarea de concediere (carta de despido, act juridic unilateral care delimitează obiectul litigiului și faptele ce pot fi analizate de instanță).

Mulți muncitori nu știu că instanța nu judecă **„ce s-a întâmplat în realitate”**, ci ceea ce poate fi dovedit în cadrul trasat de documente (principiul delimitării procesului prin scrisoarea de concediere). De aceea, cred că semnătura nu are importanță, că pot explica ulterior ce au simțit sau ce au înțeles, fără să știe că, în practică, angajatorul va folosi acea semnătură pentru a susține ideea unei acceptări tacite a situației (acceptare aparentă a faptelor imputate, chiar dacă nu echivalează juridic cu o recunoaștere).

Tocmai din acest motiv insist mereu, aproape obsesiv, asupra unui gest care pare mărunt, dar care este absolut esențial din punct de vedere juridic: atunci când muncitorul nu este de acord cu concedierea sau nu înțelege conținutul scrisorii, trebuie să semneze **„NO CONFORME”**, să adauge data și semnătura (rezervă expresă față de conținutul scrisorii de concediere). Această mențiune nu oprește concedierea (concedierea produce efecte indiferent de semnătură), nu generează un conflict suplimentar și nu are consecințe negative imediate, dar protejează poziția juridică a muncitorului, clarifică fără echivoc că nu acceptă faptele imputate și împiedică interpretarea semnăturii ca un acord tacit (prevenirea slăbirii poziției probatorii în proces).

În dreptul muncii, multe bătălii nu se pierd pentru că legea nu ar fi de partea celui concediat (despido improcedente sau nul, în multe cazuri), ci pentru că acesta a fost lipsit de informație exact în momentul decisiv, atunci când documentele au fost semnate. Iar uneori, între o apărare eficientă și un proces îngreunat inutil, diferența constă într-o singură formulă scrisă de mână, într-un gest conștient făcut la timp, care poate influența decisiv aprecierea instanței asupra faptelor (evaluarea credibilității poziției lucrătorului).

Această precauție este vitală mai ales pentru muncitorii străini și, într-un mod cu totul special, pentru românii care muncesc în Spania. Experiența mea profesională îmi arată că nu lipsa de bună-credință îi face pe oameni să greșească, ci contextul în care sunt puși să decidă. Bariera lingvistică îi împiedică pe mulți să înțeleagă nuanțele unui text juridic (necunoașterea limbii în care este redactată carta de despido); teama de a pierde locul de muncă îi paralizează (presiune psihologică în momentul comunicării concedierii); dependența economică sau administrativă îi face să creadă că nu au dreptul să întrebe, să se opună, să ceară timp (situație de vulnerabilitate structurală a lucrătorului).

În acest climat, semnătura devine un reflex, nu o alegere conștientă. Se semnează fără întrebări, fără explicații, fără să se știe că acele două cuvinte aparent mărunte — „NO CONFORME” — pot schimba radical cursul unui proces și pot transforma o situație de vulnerabilitate într-o poziție juridică solidă (conservarea dreptului la apărare și a posibilității de a contesta concedierea în condiții echitabile).

În aceste situații, concedierea nu este doar o problemă de legalitate, ci și una de demnitate. Nu este vorba doar despre pierderea unui salariu, ci despre sentimentul de a fi tratat ca o piesă ușor de înlocuit, despre frustrarea de a nu fi înțeles ce ți se întâmplă, despre tăcerea forțată care apare atunci când nu știi ce drepturi ai. Dreptul muncii ar trebui să fie exact opusul acestei stări de lucruri: un spațiu de protecție, nu de intimidare; un sprijin, nu o armă folosită împotriva celui mai slab.

Cred cu tărie că dreptul muncii nu trebuie să rămână o colecție abstractă de articole, citate și principii teoretice, ci să fie un instrument viu, accesibil, capabil să ofere protecție reală în viața de zi cu zi. Prea multe procese se pierd nu pentru că legea nu ar fi de partea muncitorului, ci pentru că informația nu a ajuns la timp, pentru că nimeni nu a explicat ce înseamnă o semnătură, ce valoare are o scrisoare, ce consecințe poate avea o tăcere. De multe ori, totul s-ar fi putut schimba printr-o explicație simplă, printr-un gest conștient, prin curajul de a nu semna orbește ceva ce nu înțelegi.

De aceea scriu acest text. Nu ca un exercițiu teoretic, ci ca un apel la conștientizare. Pentru că, în dreptul muncii, lupta pentru dreptate nu începe în instanță, nu începe cu avocatul și nici cu judecătorul. Începe mult mai devreme, în momentul în care cineva îți întinde o hârtie și îți cere să semnezi. Iar uneori, între abuz și protecție, între pierdere și demnitate, între tăcere și apărare, stă o formulă simplă, scrisă de mână, cu o forță juridică și umană mult mai mare decât pare:

„NO CONFORME”.

AGUAS EXPERT
MANTENIMIENTO DE TUBERIAS



POATE PREȘEDINTELE ROMÂNIEI INIȚIA UN REFERENDUM ÎN CADRUL CSM?

Titi SULTAN
Specialist in drept constituțional și parlamentar

Având în vedere că în cadrul Autorității judecătorești sunt trei categorii de instituții, voi face o analiză a raporturilor Președintele României cu această Autoritate, din perspectiva celor trei categorii de instituții: cu instanțele judecătorești, cu Ministerul Public și cu Consiliul Superior al Magistraturii.

a) RAPORTURILE CU INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI se concretizează în două mari atribuții pe care Președintele României le are: numirea judecătorilor inamovibili și acordarea grațierii individuale. Numirea judecătorilor inamovibili se face în temeiul Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor și al Legii nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii. Președintele, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, numește și revocă judecătorii, cu excepția celor stagiari. Prin efectul numirii, judecătorii devin inamovibili. Tot în temeiul acelorași legi, Președintele României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, numește și revocă în/din funcțiile de conducere ale Înaltei Curți de Casație și Justiție. Tot în privința justitiei, conform Legii nr. 58/2006 pentru ratificarea Acordului dintre România și Eurojust, Președintele României, la propunerea ministrului justiției,numește și revocă magistratul de legătură și pe asistentul acestuia la Eurojust. Decretele Președintelui României nu se contrasemnează. Acordarea grațierii individuale ,, este un apanaj tradițional al Președintelui, care nu are obligația să-și motiveze măsura luată, astfel că orice explicație ar da, inclusiv aceea că nu a fost convins de justețea pedepselor aplicate, nu-i poate fi reproșată (Avizul Curții Constituționale nr.1 din 5 aprilie 2007). Grațierea individuală, așa cum este ea reglementată în dreptul nostru, este un act intuitu persone atât cu privire la emitent, fiind vorba de o manifestare unilaterală de voință a unei autorități publice, cât și cu privire la beneficiar, identitatea și situația personală a acesteia fiind un element hotărâtor în emiterea decretului de grațiere individuală. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a făcut diferența între grațierea individuală și cea colectivă,stabilind că ,, Grațierea este o măsură de clemență care constă în iertarea unui condamnat de executarea în tot sau în parte a pedepsei ori în comutarea pedepsei într-una mai ușoară. Din punct de vedere al persoanelor cărora li se aplică, grațierea este individuală, caz în care se acordă de Președintele României, conform art.94 lit.d) din Constituție, și colectivă, caz în care se acordă prin lege organică, de către Parlament, conform prevederilor constituționale ale art. 72 alin.3 lit.g). Pe lângă deosebirea de emitent, o altă diferență esențială între cele două forme ale grațierii este rațiunea pentru care acestea sunt acordate. Dacă în cazul grațierii individuale Președintele României are în vedere, cel mai adesea, rațiuni umanitare, izvorâte din circumstanțe deosebite în care se găsește condamnatul sau în care a săvârșit fapta, în cazul grațierii colective preponderente sunt rațiunile de realizare a unei politici penale și sociale față de o anumită categorie de condamnați, pentru infracțiuni ce nu prezintă un pericol social ridicat și care au dat dovezi temeinice de îndreptare, oferindu-le acestora posibilitatea de a beneficia de clemența legiuitorului. Pe lângă aceste considerente sociale, grațierea colectivă are în vedere adesea și reducerea numărului de persoane condamnate care vor rămâne în continuare în penitenciare, precum și diminuarea supraaglomerarii unităților din sistemul penitenciar. Așa fiind, grațierea colectivă creează, printr-un act normativ cu aplicabilitate generală, premisa îndreptării comportamentului social al unei întregi categorii de condamnați. Legea de grațiere este impersonală, spre deosebire de Decretul Președintelui României, care se aplică uneia sau mai multor persoane individualizate. Sfera de aplicare a legii de grațiere se face prin stabilirea unor criterii obiective, care se pot referi la natura infracțiunilor săvârșite, durata pedepselor, existența stării de recidivă sau la situația personală a condamnaților, spre exemplu, la conduita și vârstă acestora sau la starea lor de sănătate. Cu toate că stabilirea acestor criterii este atributul exclusiv al legiuitorului, actul normativ de grațiere trebuie să respecte prevederile constituționale și principiile de drept valabile " (Decizia Curții Constituționale nr.89/ 2003).

b) RAPORTURILE PREȘEDINTELUI ROMÂNIEI CU MINISTERUL PUBLIC au în vedere numirea procurorilor în temeiul Legii nr.303 /2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor și al Legii nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii. Președintele, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, numește și revocă procurorii, cu excepția celor stagiari. Prin efectul numirii, numai judecatorii devin inamovibili, ***,, Procurorii nu sunt inamovibili, fiindcă inamovibilitatea nu decurge din actul de numire, ci din norma constituțională. Or, legiuitorul constituant a stabilit prin art.125 din legea fundamentală că sunt inamovibili numai judecătorii, iar nu și procurorii "*** (Decizia Curții Constituționale nr.130/1998).

Tot în temeiul acelorași legi, Președintele României, la propunerea ministrului justiției și cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii, numește și revocă în/din funcțiile de conducere ale Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

c) RAPORTURILE PREȘEDINTELUI ROMÂNIEI CU CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII privesc numirile și revocările judecătorilor și procurorilor, cu excepția celor stagiari, precum și numirile sau revocările pe/din funcțiile de conducere ale Înaltei Curți de Casație și Justiție sau ale Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. De asemenea, potrivit dispozițiilor art.133 alin.6 din Constituție, Președintele României prezidează lucrările Consiliului Suprem al Magistraturii la care participă.

Președintele României Nicușor Dan a anunțat inițierea unui referendum în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, cu o singură întrebare: ,, CSM acționează în interes public sau în interesul unui grup din interiorul sistemului judiciar? ". Această consultare a fost propusă pentru a verifica dacă magistrații acționează în interesul public sau în interesul unui grup restrâns din sistemul judiciar. Dacă majoritatea magistraților va respinge ideea de a acționa în interesul public, Președintele Dan va solicita demisia Consiliului Superior al Magistraturii.

REALITATEA CONSTITUȚIONALĂ este ca Președintele României nu are atribuții legale pentru a organiza un referendum în justiție, Consiliul Superior al Magistraturii fiind o autoritate Constituțională. Potrivit dispozițiilor art.90 din Constituție ***,,Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la probleme de interes național ".*** Președintele României nu este membru al Consiliului Superior al Magistraturii, dar poate participa la ședințele acestuia, iar atunci când o face, prezidează lucrările CSM (art 146 din Constituție). Nefiind însă membru CSM, Președintele României nu are drept de vot în cadrul CSM. Orice altă consultare a judecătorilor și procurorilor, în alt cadru decât cel prevazut de lege, este una informală, care nu produce niciun fel de consecințe juridice. Deci,până la acest punct, se poate concluziona ca Președintele Nicușor Dan poate cel mult participa în luna ianuarie la o ședință a Consiliului Superior al Magistraturii, în care el poate solicita celor pe care dorește să-i revoce să fie de acord cu convocarea Adunărilor Generale ale judecătorilor și procurorilor, fără ca el să poată vota pentru sau împotriva. Consiliul Superior al Magistraturii este o autoritate reglementată de Constituție, al cărui scop este garantarea independenței justiției. Nimeni nu poate desființa Consiliul Superior al Magistraturii, pentru simplul considerent că independența justiției face parte dintre prevederile constituționale care nu pot face nici obiectul revizuirii, nici al referendumului (conform dispozițiilor art.152 alin.1 din legea fundamentală).

Lumina eliberată: Dan Ciupureanu

Ana Andrei



De ce aș vrea să scriu despre tine, prietene? Noi nu am vorbit niciodată, nu ne-am cunoscut cu adevărat. Te-am văzut dormind în costum negru. Asta e o întâmplare dintr-o zi de toamnă când frunzele cădeau din pomi și iarba părea atât de verde. Înfiorător! Asta e povestea unei prietenii. Nu știu cum de aveai o părere despre mine, nu aveam niciuna despre tine. Nu am știut cine ești, nu voi ști niciodată. O singură întâlnire, nicio discuție și totuși știai de existența mea, știai că sunt. Blestemul Facebook. Poate, șansa.

Nu am terminat romanul lui Dan Ciupureanu, **„Am strigat în vis”**, apărut la Editura Cartier, în 2024. Un roman autobiografic este proza unui poet. Dacă nu aș fi citit atâtea incipit-uri de romane, aș fi zis: șocant început. Un naturalism contemporan, o franchețe fluviu, unduindu-se prin cartierele Craiovei și prin lume. Toate curiozitățile mi s-au lămurit în 100-150 de pagini. M-am oprit pentru că nu mai voiam să știu. Aveam nevoie de ficțiune. Nu l-am cunoscut direct pe Dan Ciupureanu, dar îl cunosc pe Ionel Ciupureanu, am câteva amintiri în care e prezent. A trebuit să mă opresc. Șuvoiul mă amețea, mă trăgea în bulboane și nu voiam să lupt să ies, nu voiam să las cuvintele să devină imagini. Am închis cartea și mi-am zis că este încă o carte despre care nu scriu. Mi-a părut un pic rău, mai ales că anul ăsta am scris despre puține cărți, am scris puțin, în general.

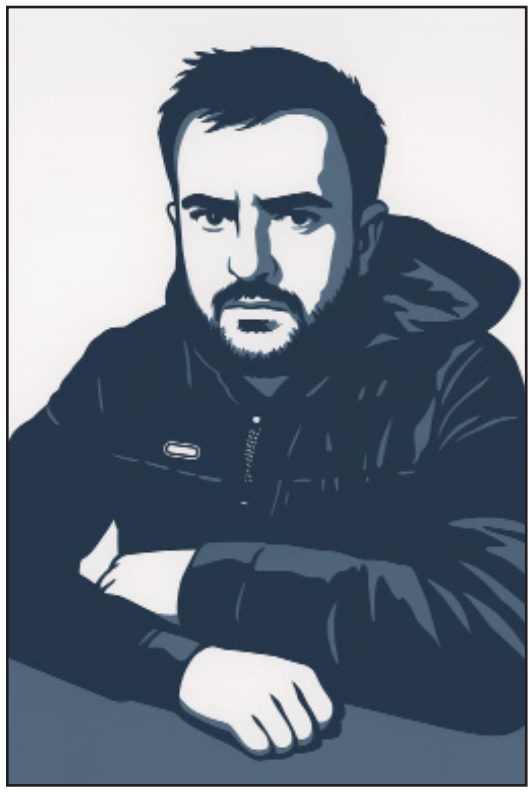
Craiova mea cea luminoasă, în ciuda căldurii excesive vara, a prafului, a vorbelor rele care o blamează pe la colțuri de țară, este, la Dan Ciupureanu, un cartier, un oraș de bloc unde se petrec drame ce devin încet, încet tragedii. Cum viața bate orice ficțiune, la capătul lor e moartea. Moartea e însă la orice capăt și, uneori, e la jumătate. Sentimentul angoasant m-a oprit din lectură, lumea care se prăvălea de la un etaj de bloc peste mine, faptul că poate fi mai rău decât rău și că nicio zi nu aduce nimic bun, dar viața continuă și nu mai știi de unde să începi. Când îi pierzi capătul, te încurci tot mai rău, te afunzi tot mai mult. Ca atunci când strigi în vis și sunetul nu poate fi eliberat. Te sufocă dorința de țipăt și el se înghite ca un bol prea mare, se resoarbe și provoacă suferință.

Viața este pentru Dan Ciupureanu otravă. El nu știe să se imunizeze, mereu ia prea mult. O sinceritate, o bonomie se răstoarnă în sinele chinuit de demonul frumuseții. Prea mult întotdeauna, scriitorul nu știe și nu înțelege pasul domol, iese mereu la rampă cu lucruri imposibile. Nu este tipul care creează o școală. Nu există școală pentru el. Protestează împotriva vieții și o caută mereu, scotocește peste tot, își supune creierul și trupul la o tortură continuă. Iubirea lui anulează iubirea. Prea mare pentru a fi înțeleasă, e mai ușor de înlăturat. El nu creează conflicte pentru că e însăși conflictul. El își revarsă scrisul peste lume. Între viață și scris e mereu egalitate, tipul acela de coeziune totală între artist și artă.

« „Marea reușită a cărții e una stilistică”, spune criticul Bogdan Crețu, citim aici ***„o proză paroxistică, ritmată, cu ruperi de ritm studiate, cu contraste abil manipulate, registre care se completează, dau o structură cărții”»*** (despre romanul ***„Biroul de întrebări ridicole”***, pe site-ul Radio România Cultural).

Bogdan Crețu sintetizează precis și partea formală a romanului **„Am strigat în vis”.** Structura lui este potrivită pentru ***„un sinucigaș profesionist”*** (tot Bogdan Crețu). Un adolescent teribil este Dan Ciupureanu. Rămas adolescent, realitatea e prea grotescă pentru el, de aceea are o temă predilectă, raportul lui cu lumea. Un suflet firav nu este pregătit pentru ce îl așteaptă. Violența nu făcea parte din plan. Gracilitatea era datul care n-a fost să fie al poetului. Ce naște din poet, poezii să scrie, dar nu e întotdeauna talent, poate fi mai mult, un singur poem revărsat de peste tot.

Când totul devine negru în **„Am strigat în vis”**, simți cum umorile au cuprins orizontul. De aceea, am părăsit





romanul prietenului meu. Ultimul lui roman. Nu te-am citit, Dan Ciupureanu, până la capăt. Ne-am cunoscut într-o zi de toamnă însorită. Atât de serios în costumul tău, atât de firesc.

Nu aveam ce să ne mai spunem. Ionel Ciupureanu, extenuat după o lung voiaj de moarte, nu era prin preajmă decât fizic. Iar tu, prietene, ai venit acasă să nu mai pleci.

Nu știu ce să zic despre ziua aia de octombrie în care preotul vorbea la infinit despre Dumnezeu, iar mie mi se părea o pagină din romanul tău. Și n-**„Am mai strigat în vis”**!

OBICEIURI DE IARNĂ 2025
ASOCIAȚIA CULTURA MATER





Frumoase îs serile de iarnă acasă, în Maramureș, Bucovina, Moldova, Ardeal și Oltenia.

"Nu stiu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la anii copilăriei mele, tresare și amu inima în mine de bucurie."(I. Creangă)

"Iarna îi anotimpul bucuriilor prilejuite de datinile și obiceiurile legate de nașterea pruncului Iisus, anotimpul în care ne aducem aminte de vremea copchilăriei.

Iarna copchilăriei noastre… cu derdelușul plin de copchii gălăgioși, cu omătul ce sclipe´ noaptea sub lumina lunii în mii de steluțe, cu diminețile în care ne trezeam cu nasul lipit de geamul rece înghețat, încercând să vedem printre florile de gheață cât o mai nins, cu bucuria sării de ajun când ne adunam să mergem la colindat, iar….când ne întorceam acasă cu obrajii roșii și nasul înghețat de frig, dar fericiți, număram colăceii și nucile primite, trăgând de timp, doar-doar o ajunge și moșul cu darurile, înainte să adormim.

Iarna copchilăriei noastre… cu magia serii de an nou, cu frumusețea măștilor, a jocurilor caprelor, ursului, căluților, a cântecelor de stele, a plugușorului, cu bucuria ramurii de brad împodobită, cu care mergeam la sămănat. Tăte aieste le simțim în preajma sărbătorilor de iarnă, la fel ca în copchilărie.

Da și domniile voastre să țineți în minte și în inimă, sărbătorile copchilăriei.

Și amu vă las să fiți din nou copchii și să purcedem la drum……"

BUNĂ SARA, GAZDĂ-ALEASĂ,
Noi, Asociația Cultura Mater,
Am venit la dumneavoastră.
Un colind ca să cântăm,
Sufletul să -l bucurăm.
Faceți bine de poftiți, În ogradă ne primiți!

Frumoasele colinde interpretate de **Ludmila Evtodii, Dan Julei, Ady Todea, Claudia Filip, Patrick Sim** (saxofón), **Mircea G. Florescu** (Asociația Romanați), grupurile de copii și adulți, **Mugurelul** și **Ciobănașul**, au răsunat și au creat momente de bucurie pentru toți creștinii adunați în sătucul de munte Tudela Veguin. De când ne știm, aceste momente de sărbătoare sunt crâmpeie vii care fac parte din viața noastră… cu bucurii, cu daruri, cu credința în Dumnezeu, aducând binecuvântarea Crăciunului și vestea Nașterii Domnului.

Am străbătut ulițele satului și am poposit în curtea gospodarilor **Ionel și Simona Julei**, cântându-le colindul așa cum am învățat de la bunicii noștri.

Ne-au poftit cu drag… casa pregătită de sărbătoare cu luminițe aprinse, pierdute printre crenguțele de brad, cu mirosul de pâine coaptă-n vatră, cu coșurile pline de colăcei și mere, cu aroma ceaiului de mentă, cu lacrimi jucăușe care se învârteau ca niște licurici în ochii lor. Peste casa lor și peste sat a coborât spiritul sărbătorilor deiarnă, magia care a îmbrăcat cu lumina și căldura Crăciunului inimile celor prezenți.

Așa cum spune proverbul popular-***"Câte bordeie, atâtea obiceie"***- anul acesta ne-am îndreptat atenția către Bucovina și Maramureș, regiuni încărcate de tradiții ce au rezistat de-a lungul timpului.

Plugușorul, clinchetul zurgălăilor, scârțâitul buhaiului, dansul caprei și a căluților, dansul cu măști (babe și moși), sorcova, sunt o combinație vibrantă de folclor, superstiții și dorințe pentru un an nou plin de sănătate, rod și prosperitate.

La cumpăna dintre ani, grupurile de copii și adulți ai Asociației Cultura Mater-Asturias împreună cu invitați de seamă, într-o atmosferă unică, de intensă trăire emoțională, au reușit să readucă în sufletul celor prezenți atmosfera satului românesc de altădată.

CRĂCIUN BINECUVÂNTAT,
DRAGI ROMÂNI!
Dan Constantin Julei,
președinte Asociația Cultura Mater



www.dvlogistica.com
643 063 263

DV® Logistica

COLETE LA DOMICILIU

FĂRĂ TAXE SUPLIMENTARE

SPANIA - ROMÂNIA
ȘI RETUR





Tel. Spania
(0034) 643 063 263
(0034) 642 882 812
(0034) 642 882 805

infodvlogistica@gmail.com
facebook.com/dvlogistica
www.dvlogistica.com

Tel. România
(004) 0770 691 632
(004) 0778 354 838